

AÐALFUNDUR HJÁ
KOMMUNUFELAGNUM

2023

Kommunufelagið

Innihaldsyvirlit

1. Vælkomin	4
2. Nýtt landsstýri	6
3. Politisku lyftini	8
4. Vælfæðarøkin	10
Barnaøkið	10
Eldraøkið	11
5. Skúli og mentan	12
Eftirmeting av fólkaskúlanum	12
Sernámsfrøði/Sernám/ Tænastan frá Sernámi	13
Undirvísing í føroyskum máli og føroyskari mentan fyri útlendingar	13
Bókasavnsøkið	13
6. Umhvørvi og vinna	14
Eftirmeting reglugerð um óljóð	14
Grønar havnir	15
Felags renovatiónsskipan	15
Elorkuøkið	15
Oljutangar, spillivatn og grundvatn	16
Býarskipan, bygging og lendisætlan	16
Tóm hús	17
7. Annað virksemi í húsinum	20
Barnavernd	20
Kommunala Arbeiðsgevarafelagið	22
SSP-ráðgevingin	25
Verkætlanin, Talgilda HeilsuSkipanin, til kommunalu heilsutænasturnar	25
8. At enda	27
9. Kommunubúskapurin 2022	28
Gongdin í fólkatálinum í 2022	28
Kommunubúskapurin	29
10. Kommuna og kommunuhugtakið	44
11. Um Kommunufelagið	46
Viðtøkur fyri Kommunufelagið	48
Viðtøkur fyri Kommunala Arbeiðsgevarafelagið	50
Viðtøkur fyri Barnaverndarstovu Føroya	52

Útgevandi: Kommunufelagið
Uppseting: Nudlavirkið
Myndir: Ólavur Frederiksen, Amy Hansen og Pexel
Prent: Føroyaprent

 Svanamerktur prentlutur 541 705

1. Vælkomin

Góðu fundarfólk.

Hjartaliga vælkomin á aðalfund hjá Kommunufelagnum. Nummar tíggi í røðini síðani felagið varð stovnað í 2014.

Eg skal takka fyrri høvið at hava mína fyrstu ársfrágreiðing sum formaður felagsins og samstundis takka fyrri álitid, ið mær varð víst, tá eg varð valdur formaður fyrri felagsskapin beint eftir nýggjár.

Eisini takki eg Heðini Mortensen, fráfarandi formanni, fyrri samstarvið seinastu tvey árin; eg vóni, at samstarvið verður eins gott komandi tvey árin, nú vit byta um leiklut.

Seinasta árið hevur verið hendingaríkt. Vit høvdu ikki meira enn slept koronakreppuni, so vitjaði onnur kreppa, sum var nógv álvarsligari enn tann fyrra. Stórkríggj í hjartanum á Evropa.

Hvønn dag lesa og síggja vit á tíðindaportalum og á sjónvarpsskrággjum dømi um neyðina og ræðuleikarnar í Ukraina.

Ítøkiliga hevur hetta havt við sær, at Føroyar á fyrsta sinni hava tikið ímóti munandi tali av flóttum. Hetta hava vit higartil megnað væl og virðiliga, eisini kommunurnar hava havt ein týðandi leiklut í hesum samanhangi.

Føroyingar merkja eisini í aðrar mátar avleiðingarnar av kríggjum. Vørur og tænastur dýrka, rentan hækkar, og lánsbyrðan kennist sera tung hjá nógvum húskjum.

Men yvirskipað gongst framhaldandi væl í Føroyum. Føroyska samfelagið hevur seinastu árin upplivað ein stóran búskapar- og fólkaøkstur. Komandi árið fer fólkatalið helst fyrri fyrstu ferð nakrantíð upp um 55.000 fólk.

Hóast gongdin í samfelagnum sum heild er góð, so er neyðugt, at vit brynja okkum til framtíðina. Fólkasamsetingin broytist, og hetta fer at leggja stórt trýst á føroyska búskapin og ikki minst á kommunalu kassarnar.

Týðandi vælferðartænastur eru seinastu árin lagdar kommununum at fyrisita. Kommunurnar hava í dag fyrri ein stóran part ábyrgdina av at raðfesta, menna og umsita vælferðina og trivnaðin hjá bæði børnum, vaksnum og eldri.

Hesa stóru ábyrgd eiga vit at handfara og umsita við skili, virðing og hegni – eisini við tí fyrri eyga at lata okkara eftirkomarum eitt væl rikið og haldført samfelag. Tað setir fyrisitingarlig og fíggjarlig krøv til kommunurnar og krøv til okkum kommunustýrslimir um at stýra væl og rættvist.

Men sum orðatakið sigur: Eingin toyggir seg longri, enn armarnir røkka. Loysnir upp á framtíðar avbjóðingar eiga vit tí at finna í felag - land og kommunur.

Men uppgávan hjá Kommunufelagnum fer samstundis áhaldandi – og kanska meira enn áður – at vera at verja sjálvsavgerðarrættin hjá kommununum, soleiðis at lokala fólkaraðið ikki verður innantómt ella hótt av krøvum ella uppgávum, sum fíggjarligt grundarlag ikki er fyrri.

Tað er okkara skylda at tryggja, at vit sum fáast við kommunupolitikk, ikki enda við at gerast okkurt slag av bókhaldarum, sum einans flyta pening í og úr kommunukassunum eftir lógum, sum lögtingið ger, uttan at hava ávirkan á økini, sum vit umsita; og uttan at nakað er eftir, ið vit sjálv kunnu raðfesta til tað, sum vit halda hevur týðning í lokaløkinum.

Og tað er okkara skylda at syrgja fyrri, at tey, ið eftir okkum koma, eisini fara at hava tann framhjárætt at skipa seg í staðbundnar eindir við heimildum at skipa og ávirka egin viðurskipti í samljóði við tørv og ynski hjá borgarum á staðnum.

Vit skulu sum felag verja staðbundna fólkaraðið.

Í hesi fyrstu ársfrágreiðing míni fari eg at leggja dent á nøkur yvirskipað mál, sum hava týðning fyrri okkum, sum varða av kommununum, heldur enn neyvt at ganga ígjøgnum allar smálutir, sum hava verið fyrri seinasta árið.

Enn einaferð hjartaliga vælkomin á aðalfund hjá Kommunufelagnum.

Tórbjørn Jacobsen, formaður í Kommunufelagnum

Formansskifti í Kommunufelagnum 1. januar 2023

2. Nýtt landsstýri

Politiska virkseimið hjá Kommunufelagnum er altíð nógv tongt at landspolitisku stöðuni og teimum ætlanunum, sum landsins stjórn hevur.

Við ársenda var stjórnarskipti í Føroyum. Nýggj samgonga varð skipað millum Javnaðarflokkin, Tjóðveldi og Framsókn.

Lyftini í valstríðnum vóru mong, og hesi síggjast eisini aftur í stjórnargrundarlagnum, samgonguskjalinum: Lønaryft til ávísar fakbólkar, stytt arbeiðsvika og skattalætti eru nøkur av lyftunum.

Ætlanin er at fremja eitt lønaryft skjótast móguligt, og landsstýrið hevur nú kunngjørt, at tað verður latið námsfrøðingum, námsfrøðihjálparum, hjálparfólki, heilsurøktarum og heilsuhjálparum við og uttan útbúgving.

Nær skattalætti og stytt arbeiðsvika verða framd í verki, er ikki kunngjørt enn.

Eitt lønaryft, sum ætlanin er at gera, hevur stóra fíggarliga ávirkan á kommunala geiran. Leysliga metst starvast umleið ¾ av teimum, sum ætlanin er at geva lønaryft, hjá kommununum. Talan er um fakbólkar, sum starvast innan eldra-, dagstovna- og almannaøkið, har trupult er at nøkta starvsfólkatarvin.

Í samgonguskjalinum stendur greitt, at kommunurnar skulu haldast skaðaleysar í mun til tey lyfti, sum

samgongan nú ætlar sær at fremja. Tí hava drúgvur samráðingar eisini verið millum landsstýrið og Kommunufelagið um hesi viðurskipti, líka síðani nýggja landsstýrið tók við. Tað tykist, sum sitandi landsstýri veruliga hevur ætlanir um, at kommunurnar verða hildnar skaðaleysar. Tað gleðast vit um.

Kommunufelagið vildi, at landsstýrið, longu tá samgonguskjalið varð tilevnað, beyð felagnum at umrøða evni, ið viðvíktu kommununum, áðrenn skjalið var endaligt – soleiðis sum aðrir bólkar og stovnar í samfelagnum sluppu. Kommunufelagið fanst at landsstýrinum fyri hetta, og landsstýrið ásannaði, at hetta var eitt mistak.

Tað hevur ongantíð verið meira neyðugt enn nú, at landsmyndugleikar og kommunur vita hvør av øðrum og hava gott og regluligt samskipti. Kommunufelagið sendi tí eitt skriv til landsstýrið longu 3. januar 2023 við áheitan um at fáa eina fasta samskiptisskipan í lag millum land og kommunur. Skotið varð upp at hava afturvendandi fundir við tí endamáli at skapa eitt meira skipað samskipti og sínámillum kunning, bæði um ætlanir og áleikandi mál. Skrivið varð væl móttikið, og nærum beinanvegin varð formansskapurin boðin á fund við landsstýrið.

Síðani hevur samskiptið millum landsstýrið og Kommunufelagið verið regluligt og gott.

Nýggja landsstýrið hevur í samgonguskjalinum sett sær fyrri at fremja stór og kostnaðarmikil mál. Sum í flest øllum øðrum politiskum málum er undirtøkan fyri hesum treytað av politisku sannføringini hjá tí einstaka. So man eisini vera í hesum felagsskapi.

Eitt kunnu vit tó vera samd um, og tað er, at okkara lutur sum kommunustýrslimir fyrst og fremst er at tæna okkara egnu kommunu og tí fólki, sum har býr. Í okkara leikluti sum kommunufelag er aðalmálið sjálvandi at tæna tí kommunala geiranum í breiðasta týðningi: At síggja allan kommunala geiran, ikki bara út frá egnum útgangsstøði, men eisini úr einum kommunalum – og viðhvørt eisini samfelagsligum – heildarsjónarmiði.

Tað er mangur leikur í longum talvi, og soleiðis er eisini við nógvum av teimum málunum, ið vit sum kommunufelag fáast við.

Tað eru ikki so nógv ár síðani, vit yvirtóku eldraøkið, og við tí – saman við landinum – avráddu ein fíggingarleist, sum tá sá út til at vera okkum kommunum tryggur í nógv ár fram. Men vit síggja longu nú, at her var nógv, sum vit antin ikki høvdu nóg greitt tá, ella sum er broytt munandi hesi fáu árin.

Tað er tí ikki uttan høvuðbrýggj, at vit nú eru í gongd við at greina kostnaðin hjá kommununum av politisku

lyftunum, sum landsstýrið ætlar sær at fremja.

Stórir partur av lønaryftinum verður fíggaður við at hækka veiðigjöld og tøkugjöld. Hetta hevur negativa ávirkan á partafelagsskattin og hýrurnar, sum tí rakar nakrar kommunur harðari enn aðrar. Lønaryftið rakar eisini kommunurymiskt. Nakrar kommunur fáa lutfalsliga stórra útreiðslur enn aðrar orsakað av lønaryftinum.

Hetta ger sjálvandi, at tað er trupult at finna ein javnt rættvísan afturberingarleist fyri allar kommunur. Men mest av øllum vísir hetta kanska, at alt hevur ein kostnað, og onkur skal gjalda. Politikkur snýr seg í stóran mun um raðfestingar og um at umskipa virðini í samfelagnum. Hetta gera vit eisini í lokalpolitikki, tá vit til dømis hava dagstovnapláss ella búpláss á ellis- og røktarheimum fyri undir kostprís.

Vit eiga tó at krevja, at førði politikkurin leggur upp fyri teimum avbjóðingum, sum liggja fyri framman, og at vit, sum varða av Kommunufelagnum, ikki bert hugsa út frá egnum útgangsstøði, men eisini út frá einum heildarsjónarmiði, soleiðis at kommunurnar í Føroyum altíð hava áleið javnbjóðis umstøður at virka og raðfesta undir.

Hendingar í árinum

“Eg vil hava innlit í øll míni skjøl hjá tykkum”

Nakað soljóðandi innlitsumbøn fekk eitt kommunalt eldrasamstarv. Umbønin var undirritað av borgaranum, men send inn av einum avvarðandi hansara. Samstarvið bað tí um ráðgeving viðvíkjandi hvørji formkrøv eru galdandi fyri innlitsumbønir. Í spurninginum lá, um orðingin var nóg neyv, og um tann avvarðandi kundi senda innlitsumbønina vegna borgaran.

Skrivstovan vísti á, at í grundini eru ongi formkrøv til, hvussu ein innlitsumbøn verður latin. Umbøn um innlit kann tí latast bæði skrivliga og munnliga.

Borgarin hevur eisini rætt at lata seg umboða og harvið eisini at fáa onnur at senda umbønina sína vegna. Tó má í hesum sambandi metast um, hvørt umboðið – í hesum føri ein avvarðandi – eisini er heimilað at taka ímóti skjølunum, tað vil siga fáa avrit av tí, sum verður latið borgaranum.

Borgarin skal í umbønini vísa á viðurskipti, sum gera tað gjørligt hjá myndugleikanum at finna málini – hetta verður vanligu nevnt identifikatións-kravið. Tað skal tó ikki nógv til. Dansk umboðsmaðurin hevur í einum ítøkiligum máli úttalað, at tað var nøktandi identifikatióin, at borgarin bað um innlit í “... mine akter, der henligger i direktoratets forskellige afdelinger”.

At enda vísti skrivstovan á, at onki er til hindurs fyri at fara í samskipti við borgaran um, hvørt tað eru mál og viðurskipti, sum hava serligan týðning ella áhuga – og um tað harvið eru onnur viðurskipti, sum kunnu haldast uttanfyri innlitið. Samskiptið má tó ikki at verða tikið upp við tí endamáli at avmarka innlitsumbønina. Víst varð á, at borgarin ikki á nakran hátt kann krevjast at grundgeva fyri, hví hann biður um innlit.

3. Politisku lyftini

Lønarlyftið

Sambært samgonguskjalinum skulu lægst løntu bólkarnir á umsorganarøkjunum fáa eitt lønarlyft. Landsstýrið hevur nú boðað frá, at teir bólkarnir, ið verða fevndir av lønarlyftinum eru: námsfrøðingar, námsfrøðihjálparar, hjálparfólk, heilsurøktarar og heilsuhjálparar við og uttan útbúgving. Tað vil siga, at talan er í stóran mun um fólk, ið starvast í kommununum.

Lønarlyftið fær virknað 1. januar 2024, og sambært landsstýrinum verður talan um lønarhækkingar á samanlagt 47 mió. kr. Roknað verður við, at væl meira enn helvtin av hesum kostnaði fellur á kommunurnar. Landsstýrið hevur boðað frá, at kommunurnar fáa endurgjald fyri lønarlyftið.

Samráðingar hava verið millum landið og stýrið í Kommunufelagnum hesum viðvíkjandi. Tann loysn, sum er í eygsjón, er tann, at landið átekur sær partin hjá kommununum av sokallaða pensjónistafrádráttinum (§ 3, stk. 4 í ásetingarlógini). Í dag er tað soleiðis, at allir fólkapensjónistar fáa afturboðið 3.000 kr. árliga í landsskatti og 3.000 kr. árliga í kommunuskatti. Ætlanin er nú í staðin at afturbera 6.000 kr. úr landsskatti og onki í kommunuskatti.

Ein slík broyting hevði økt skattainntøkurnar hjá kommununum við umleið 26 mió. kr. árliga. Um tað er nóg mikið til at kompensera fyri lønarlyftið er enn ikki heilt greitt. Møguliga verður neyðugt við restfígging. Mangla nakrar milliónir í, so eru nógvir móguleikar, til dømis kundilandið áttikið sær ein størri part av rentustuðlinum.

Annars er at siga um pensjónistafrádráttin, at talan er um eina skipan, sum varð kroyst niður yvir kommunurnar av undanfarnu samgongu, uttan at nakað endurgjald kom upp á tal yvirhøvur. Talan er sostatt bara um, at kommunurnar fáa sínar egnu inntøkur aftur.

Hóast landsstýrið leggur stóran dent á, at lønarlyftið kemur oman á lønarkarmin og ikki verður partur av lønar-samráðingunum annars, so er tað sera ivasamt, um fakfeløgini, ið ikki fáa lønarlyft, fara at góðtaka hetta. Tí tað verður trupult at fáa fakfeløgini at góðtaka ein fastan lønarkarm, um landsstýrið ikki sjálvst heldur seg til ein fastan karm, men gevur summum meira enn summum. Tað er heldur ikki serliga sannlíkt, at allir teir bólkarnir, ið verða lyftir, verða heilt nøgdir við sítt lønarlyft. So tað er stóru vandi fyri, at vit hava nøkur rokalgjár á almenna arbeidsmarknaðinum fyri framman.

Arbeidsvikan og haldføri

Samgongan hevur søguliga stórar ætlanir, tá tað kemur til arbeidsmarknaðarmál. Umframt tað politiskt ásetta lønarlyftið – sum ikki er sæð í Føroyum áður – ætlar landsstýrið eisini at stytta arbeidsvikuna úr 40 tímum niður í 37 tímar. Hetta verður gjørt við lóg, og tað er ikki gjørt síðan 1978.

Av teimum, ið starvast hjá kommununum, eru bara umleið 1/3, ið er sett til at arbeiða meira enn 37 tímar. Ein stóru partur, serliga á eldra- og dagstovnaøkinum, eru sett at arbeiða væl minni enn tað. So hjá nógv teimum flestu kommunalt settu verður ikki talan um meira frítíð, heldur verður talan um eina lønarhækkun.

Samlaði lønarkostnaðurin hjá kommununum er umleið 1,7 mia. kr. Roknað verður við, at stytta arbeidsvikan fer at økja um lønarkostnaðin við góðum 5%, ella umleið 90 mió. kr. árliga.

Hóast bruttoskostnaðurin er 90 mió. kr., er ikki sikkurt, at uppskotið fer at kosta kommununum stórvægis samanlagt, ið hvussu er ikki í fyrsta umfari. Orsøkin er tann, at stytta arbeidsvikan fer at hava við sær eina lønarhækking fyri tann samlaða føroyska arbeidsmarknaðin, og av samlaðu hækkingini enda umleið 22% í kommunukassunum sum kommunuskattur og eftirlønarskattur. Samlaðu lønargjaldingarnar í Føroyum eru omanfyri 11 mia. kr. árliga. Tær hjá kommununum eru einans 1,7 mia. kr. ella 15% av samlaðu lønargjaldingunum. So hóast lønarkostnaðurin hjá kommunum veksur vegna stytta arbeidsviku, so fara inntøkurnar frá kommunuskatti eisini at vaksa munandi. Illt er at siga neyvt, hvat veksur meira, men samanlagt verður helst nær við javnvág.

Verri er tó at meta um, hvat hendir sum frá líður. Tá veldst alt um, hvussu stytta arbeidsvikan fer at ávirka arbeidshugin hjá føroyingum. Tí ongin ivi er um, at minskar útboðið av arbeidsmegi, so versnar haldførið hjá almenna geiranum. Tá mugu so tillagingar gerast í skattatrystinum og almenna tænaustøðinum.

Nýggja landsstýrið hevur sett sær fyri at fáa skil á fíggarstýringina, sum skal taka stóði í nýggjari greining av búskaparliga haldføri Føroya. Upplagt var tí, at tað samstundis varð gjørt ein greining av, hvørjar avleiðingar stytta arbeidsvikan kann hava við sær fyri fíggarliga haldførið í almenna geiranum.

Skattalætti

Umframt lønarlyft og stytta arbeidsviku hevur nýggja landstýrið eisini sett sær fyri at veita ein munagóðan skattalætti til tey, ið eru lág- ella miðallønt. Onki ítøkiligt er tó higartil sagt um henda skattalættan, annað enn at hann skal vera fult fíggaður. Kommunufelagið hevur tó fingið vátan frá landsstýrinum um, at kommunuskatturinn verður ikki ávirkaður.

Hendingar í árinum

Grannaósemja um hegnskyldu var ikki eitt mál fyri kommununa

Nakrir grannar vóru ikki á einum máli um, hvussu hegnskyldan millum ognir teirra skuldi skiljast. Lendið var soleiðis, at onkur granni mátti gera eina munandi íløgu í ein garð/stuðlamúr millum grundstykkini, um ætlaða byggingin á stykkinum skuldi gerast veruleiki. Spurningurin fyri grannarnar var serliga, í hvønn mun teir skuldu átaka sær ein lut í kostnaðinum fyri hetta arbeiðið – og hvør leikluturin hjá kommununi var.

Kommunan vendi sær tí til skrivstovuna, sum kannaði viðkomandi skeyti. Tað vísti seg, at allir grannarnir høvdu ávísa hegnskyldu, sum var tinglýst servitutbindandi á ognina. Og grannarnir høvdu sonevndan átalurætt móttvegis hvørjum øðrum. Í stuttum merkir hesin, at granni 1 kann krevja av granna 2, at granni 2 livir upp til ta hegnskyldu móttvegis granna 1, sum er ásett í skeytinum hjá granna 2.

Skeytini vóru ikki heilt líka, men í teimum øllum var eisini ein ávísa skylda móttvegis kommununi. Kommunan skuldi geva loyvi til tey hegn, sum ætlandi skuldu setast upp. Kommunan kundilandið í hesum sambandi taka ymisk atlit, sum tó øll høvdu tilknýti til dámin í økinum, og/ella hvussu hegnið ávirkaði útsýnið hjá grannunum í økinum. Kommunan hevði tí eisini átalurætt í mun til hegnskylduna.

Kommunan hevði ikki mark til tað økið, har stuðlamúrurinn skuldi gerast. Skrivstovan metti tí, at ásetingarnar um hegnskyldu máttu skiljast soleiðis, at ósemjur um slag av hegni, og hvussu kostnaðurin skuldi býttast, var eitt mál millum grannarnar. Kundu grannarnir ikki semjast, var hetta í evsta føri eitt mál fyri dómstólarnar at taka støðu til.

Kommunan hevði tiskil onga heimild at taka dagar ímillum, hvørja skyldu grannarnir høvdu móttvegis hvørjum øðrum. Og tí átti kommunan heldur ikki at taka støðu til, hvussu hegnskyldan skuldi tulkast millum grannarnar.

Men kommunan hevði kortini ein leiklut at vegleiða um, hvørji krøv kommunan ætlaði at seta fyri at verja tey atlit, sum kommunan eftir skeytunum hevði rætt at taka.

Skrivstovan vísti á, at kommunan til dømis kundilandið uppfyllt hesa vegleiðingarskyldu við at bjóða viðkomandi grannum til ástaðarfund, har kommunan greiddi frá sínum leikluti í málinum.

4. Vælfærdarøkin

Barnaøkið

Nýggja samgongan hevur – sum vanligt er – gjørt ymsar broytingar í aðalráðunum. Ein av broytingunum er, at eitt nýtt aðalráð fyri barna- og útbúgvingarøkið er sett á stovn. Hetta skal viðvirka til at samskipa átøk á barnaøkinum, ið krevja eina tvørgangandi tilgongd.

Í hesum sambandi skrivaði formansskapurin í Kommunufelagnum, saman við landsstýrisfólkunum í barna- og útbúgvingarmálum, almanna- og mentamálum, heilsu- málum og lóg málum, undir eitt semjuskjal um at virka í felag fyri at finna loysnir, sum kunnu sameina tænar, sum verða veittar børnum og ungum.

Málið er at laga niður forðingar, sum kunnu vera millum ymsu skipanirnar, tá tørvur er á at tryggja sameindar og samskipaðar tænar til børn og ung. Visiónin er, at Føroyar skulu verða tað besta staðið í heiminum hjá øllum børnum og ungum at vaksa upp í. Øll børn og ung skulu hava tryggjar og góðar karmar, sum tey mennast og mentast í, til tess at tey blíva heil menniskju, sum kunnu virka í einum rúmligum demokratiskum samfelagi, har øll trívast.

Arbeiðið verður skipað sum ein verkætlan undir Barna- og útbúgvingarmálaráðnum. Í næstum verður ein verkætlanarleiðari settur, og ein verkætlanarlýsing orðað, sum partarnir skulu góðkenna.

Sambært samgonguskjalinum eru eisini fleiri lógar- broytingar í væntu á barnaøkinum, sum beinleiðis hava við kommunal ábyrgdarøki at gera.

Samgongan hevur millum annað sett sær fyri at dagføra barnaverndarlógina og at betra um arbeiðsviðurskiptini hjá fosturfamiljum. Somuleiðis skal ein landsætlan gerast fyri barnaverndarmál, eins og landsstýrið vil styrkja samstarvið við Barnaverndarstovuna. Samgongan ætlar eisini at dagføra dagstovnalógina, umframt at gera broytingar í fólkaskúlalógini. Og innan serøkið hevur landið sett sær fyri at eftirmeta leiklutin hjá Sernámi á dagstovnaøkinum, so at uppgávubýti og fígging fylgjast. Alt hetta kann væntast at ávirka kommunurnar í stórri og minni mun.

Enn er lutfalsliga stutt frá liðið, síðani samgongan tók við, og tí er lítið ítökiligt komið á borðið enn. Greitt er tó, at Kommunufelagið fer at fylgja hesum arbeiði tætt. Bæði fyri at tryggja at lógargrundarlagið er arbeiðsligt hjá kommununum, men somuleiðis at samsvar verður millum vald og gjald á ymsu økjum.

Dagstovnaráðið, sum er skipað sambært dagstovna- lógini, handaði í februar 2023 sítt tilmæli til Barna- og útbúgvingarmálaráðið og Kommunufelagið. Mælt verður millum annað til, at Kommunufelagið og Barna- og útbúgvingarmálaráðið í felag gera eina heildarætlan fyri dagstovnaøkið. Eina heildarætlan, sum vísir hvørji neyðug

stig kunnu takast at tryggja tilgongd av útbúnum starvs- fólkum, og tryggja starvsfólkum og børnum góðar umstøð- ur á dagstovunum.

Eisini verður mælt til, at kommunurnar stovnsseta eina felags eindir Kommunufelagnum, sum kann standa fyri og samskipa felags menning av økinum.

Eldraøkið

Hóast eldraøkið er ein ovurhonds stór avbjóðing, so er lítil ivi um, at kommunurnar eru tann myndugleikin, sum við røttu fyrirteytunum er best førur fyri at veita borgaranum bestu tænar. Tí er avgerandi spurningurin ikki, hvørt økið skal liggja hjá kommununum ella ikki, men heldur, at vit sum felagsskapur fáa neyðugu fyrirteytirnar upp á pláss, m.a. tá ið tosað verður um fígging og ógreitt ábyrgdarbýti.

Samgongan hevur í samgonguskjalinum bundið seg til – í samráði við kommunurnar – at áseta endaligu markamótini millum land og kommunur fyri fólk, sum eru undir 67 ár og hava serligan tørv og varandi sjúku, og sum í dag detta niður ímillum skipanirnar. Harumframt verður sagt, at tilmælini í eftirmetingini av eldraøkinum frá 2021, nú skulu viðgerast saman við kommununum, og síðan seta tað í verk, sum semja kann fáast um.

Hesum tekur Kommunufelagið fult undirvið, og felagið fer av heilum huga undir samráðingarnar. Tað er ongin ivi um, at eldraøkið verður stóra avbjóðing hjá kommununum frameftir. Eisini er tað greitt, at talan er um avbjóðing, ið kommunurnar ikki sjálvar kunnu loysa, tí lóggáva má til. Semja má finnast bæði um uppgávubýti og um framtíðar fíggingina av eldraøkinum. Úrslitið av hesum samráðingum má sigast at verða av avgerandi týðningi fyri kommunurnar frameftir.

KOMMUNURNAR FINGIÐ HEIMILD AT ÁSETA GJÖLD Á ELDRARØKINI

Við kunngerðarbroyting tann 30. januar í ár varð skipanin viðvíkjandi gjöldum á eldraøkinum umsýðir broytt, soleiðis at kommunurnar nú sjálvar kunnu áseta gjöldini fyri bú- pláss, umlætting og heimahjálp. Hetta hevur havt við sær, at gjöldini vórðu dagfórd frá 1. apríl 2023.

Higartil hevur verið galdandi, at gjöldini fyri búpláss, umlætting og heimahjálp hava verið ásett beinleiðis av landsstýrismanninum í kunngerð. Men nú verður skipanin broytt, soleiðis at kommunurnar sjálvar skulu áseta eitt mestagjald, meðan landsstýrismaðurin ger av, hvussu stórir avsláttur skal veitast í mun til inntøku borgarans.

Tá eldraøkið var hjá landinum, vórðu gjöldini dagfórd á hvørjum ári, men síðan kommunurnar vurtóku økið, hevur ongin áhugi verið frá landsstýrisins síðu at dagføra gjöldini. Gjöldini hava tí verið óbroytt síðan 2014. Inntøkurnar hava tí eisini staðið í stað á góðum 50 mió. kr. árliga.

Hóast hvørt eldraøki sær nú kann áseta síni egnu gjöld, hava kommunurnar gjørt sínámillum semju um, at øll átta eldraøkini taka somu gjöld frá 1. apríl. Semjan ber í sær, at gjöldini hækkaðu við 15% frá 1. apríl 2023. Hetta má sigast at vera ein lutfalsliga lítil hækking, tí síðan gjöldini síðst vóru ásett, eru sáttmálaráðirnar til røktarstarvsfólkini hækkaðar við umleið einum fjórðingi. Samstundis fær

miðal fólkpensjónisturin í dag útgaldið ein triðing meira um mánaðin, enn tá gjöldini seinast vóru ásett.

GJALD FYRI FAST BÚPLÁSS Á ELDRARØKINI

Mestagjaldið hækkaði 1. apríl úr 10.538 kr. upp í 12.150 kr. um mánaðin. Mestagjaldið verður tó einans rindað av teimum heilt fáu, ið, umframt fólkpensjón og AMEG, hava eina ársinntøku omanfyri 290.000 kr. Hjá teimum, ið líftla og onga egininntøku hava, hækkaði gjaldið úr 5.686 kr. upp í 6.561 kr. um mánaðin. Fólkpensjónistur á bú- stovni, ið bara fær almenna pensjón, fær útgaldið góðar 13.000 kr. um mánaðin eftir skatt. Tað vil siga, at hóast gjaldið er hækkað 15%, eru framvegis umleið 6.500 kr. eftir til egna nýtslu hvønn mánað.

GJALD FYRI UMLÆTTING

Gjaldið fyri umlætting er tað sama uttan mun til inntøku borgarans. Seinastu átta árin hevur gjaldið verið 134 kr. um samdøgrið, ella umleið 4.000 kr. um mánaðin. Frá 1. apríl 2023 hækkaði gjaldið upp í 162 kr. um samdøgrið, ella umleið 4.900 kr. um mánaðin.

GJALD FYRI HEIMAHJÁLPI

Gjaldið fyri heimahjálpi er tongt at inntøkuni hjá tí, sum móttekur tænar. Fyrr var gjaldið fyri giftan pensjón- ist ásett í mun til helvtina av samlaðu inntøkuni hjá hjún- unum til samans. Men síðan 1. januar 2021 hevur inntøka hjá hjúnafelaga ikki verið roknað uppí. Gift og ógift verða nú viðgjörd eins.

Pensjónistar við inntøku niðanfyrir 50.000 kr. hava ongantíð rindað fyri heimahjálpi, og tað verður framvegis galdandi eftir 1. apríl. Pensjónistar, hvørs árliga inntøka er millum 50.000 kr. og 55.000 kr., hava seinastu átta árin rindað 51 kr. fyri hvønn tíma, og tað gera tey framvegis eftir 1. apríl. Sum nevnt veksur gjaldið í mun til inntøkuna. Seinastu átta árin hevur tað verið soleiðis, at tey við inntøku omanfyri 260.000 kr. rindaðu mestagjaldið, sum var 77 kr. um tíman. Frá 1. apríl hækkaði mestagjaldið upp í 204 kr. um tíman. Mestagjaldið verður tó einans rindað av teimum, ið umframt almennu pensjónina, hava eina inntøku omanfyri 290.000 kr. árliga.

Tó hevur tað altíð verið soleiðis, at rindað verður í mesta lagi fyri 30 tímar um mánaðin, og hetta verður varðveitt. Tað mesta, ið nakar fer at rinda fyri heimahjálpi, verður sostatt 6.120 kr. um mánaðin, og tað verður bara rindað av teimum við egininntøku omanfyri 290.000 kr., sum fáa heimahjálpi meira enn 30 tímar um mánaðin.

HEIMASJÚKRARØKT ER FRAMVEGIS ÓKEYPIS

Gjørt verður vart við, at tað er einans heimahjálpi, ið rindað verður fyri. Onki gjald verður tikið fyri heimasjúkrarøkt, og tað er framvegis galdandi.

STYRKIR ELDRARØKTINA FÍGGJARLIGA

Roknað verður við, at dagfóringin av gjöldunum fer at hava eina meirinntøku við sær á 8 mió. kr. árliga. Í 2023 verður tó einans talan um 6 mió. kr., tí broytingin fekk ikki gildi fyrr enn 1. apríl, og er sostatt einans galdandi í 8 mánaðir. Tað, at gjöldini nú eru dagfórd, er við til at styrkja eldraøkið fíggjarliga og at tryggja eina framhaldandi góða tæna.

5. Skúli og mentan

Eftirmeting av fólkaskúlanum

Undanfarna samgonga setti á vetri 2021 ein arbeiðsbólk at eftirmeta fólkaskúlalógina. Arbeiðsbólkurin varð mánnaður við umboðum frá Uttanríkis- og mentamálaráðnum, Undirvísingarástýrinum, Námi, Sernámi, Kommunufelagnum, Føroya Lærarafelag, Skúlaleiðarafelagnum, Fólkaskúlaráðnum, Námsvísindadeildini og Felagnum Heim og skúli.

Orsøkin til at seta arbeiðsbólkin var sambært landsstýrismanninum, at spurningar seinastu árinu vóru settir við ymisk viðurskifti í fólkaskúlanum, millum annað at skúladagurin er ov drúgvur, har næmingarnir hava fleiri undirvísingartímar um vikuna enn í hinum Norðurlondum; at kreativu lærugreinarnar eiga ov lítið pláss á tímatalvuni; og at fremmandamæltir næmingar ikki hava nógvtandi undirvísingartilboð.

Somuleiðis varð víst á politiskar raðfestingar í samgonguskjalinum, har samgongan hevði sett sær fyri at

gera tillagingar og broytingar í fólkaskúlalógini, herundir viðvíkjandi flokksstødd, serøkinum og starvsfólkaviðurskiftum, at styrkja kreativu og handaligu lærugreinarnar, talgildu førleikarnar og málmenningin, mál- og mentanarundirvísingina hjá næmingum við fremmandum uppruna og at stuðla skrivi- og lesiveikum næmingum.

Arbeiðsbólkurin var komin væl áleiðis við sínum álit, tá lögtingsval varð útskrivað í november 2022. Arbeiðið steðgaði tá upp á politiskum stigi, men ráðið valdi at arbeiða víðari á embætismannastigi. Nakað av virkseminum var í arbeiðsbólkinum fyrstu vikurnar í 2023, men síðani kom stígur í. Kommunufelagið væntar tó, at eitt endaligt álit verður handað nýggja landsstýrismanninum innan leingi – hetta fer at fevna um nøkur, men ikki øll viðurskiftini í arbeiðssetninginum. Felagið hevur ymsar ábendingar um, hvørji tilmæli eru ávegis – millum annað um longdina á skúladegnum, og hvussu frítíðirnar hjá skúlanæmingunum verða ásettar – men enn er kortini ov tíðliga at siga nakað endaligt um hesi viðurskifti.

Sernámsfrøði/Sernám/Tænastan frá Sernámi

Sernám er ein landsumfatandi stovnur, sum arbeiðir við børnum og ungum í aldrinum 0-18 ár. Endamálið hjá Sernámi er at veita ráðgeving innan sernámsfrøðilig viðurskifti til dagstovnar, skúlar og foreldur.

Hóast Sernám fær jattað pening frá lögtinginum til hetta endamál, fingur allir kommunalir dagstovnar 30. august 2022 bráðliga boð frá leiðsluni á Sernámi um at virkseminum, orsakað av starvsfólkatroti, fór at verða niðurráðfest til aldursbólkin 0 til 7 ár.

Kommunufelagið undraðist stórliga yvir, at ein slík fráboðan, sum hevur grundleggjandi broytingar við sær fyri alt smábarnaøkið og var málrættað móti kommunalum stovnum, kundi koma frá einum undirliggjandi stovni hjá landsstýrismanninum til stovnar hjá kommununum, uttan nakra politiska viðgerð yvirhøvur og enn minni nakra kuning.

Sernám skal, sum staðfest er í lögtingsfíggarlógini og sambært síni egnu endamálsorðing, veita somu ráðgeving til alt barnaøkið og ikki bara til børn yvir 7 ár.

Kommunurnar spurdu seg fyri, hvørt landsstýrismaðurin hevði givið boðini um hesa raðfesting, men staðfest varð, at landstýrismaðurin ikki var vitandi um hetta, fyrr enn eftir at brævið var sent kommunalu dagstovnunum.

Kommunufelagið góðtekur ikki, at virkseminum hjá Sernámi viðvíkjandi smábarnaøkinum verður niðurráðfest á slíkan hátt, og hetta er eisini í andsøgn við øll tilmæli um, innsatsur í smábarnaárum munar best.

Barna- og útbúgvingarmálaráðið hevur tibatetur somu fatan, og í lötuni verður eitt arbeiði gjørt við umboðum fyri kommunala geiran og ráðið, sum skal lýsa neyvari, hvørja tænastu Sernám skal geva øllum børnum í Føroyum uttan mun til, um tey eru eldri ella yngri enn 7 ár.

Undirvísing í føroyskum máli og føroyskari mentan fyri útlendingar

Í nógv ár hevur undirvísing av tilflytarum í føroyskum máli og mentan verið skipað innan karmarnar av lóg um serstaka frítíðarundirvísing. Tann skipanin heimilar at skipa fyri serstakari frítíðarundirvísing fyri allar íbúgvar yvir 14 ár.

Tørvurin á skipaðari undirvísing í føroyskum sum annaðmál er vaksan rættiliga nógv seinnu árinum sum avleiðing av, at talið av tilflytarum er vaksið nógv, og at talið av børnum, ungum og vaksnum, sum ikki hava føroyskt sum fyrsta mál, er vaksið nógv. Í veruleikanum er virkseminum vaksið so mikið, at tað rúmast illa innan karmarnar hjá kvøldskúlaskipanini.

Tí hevur Barna- og útbúgvingarmálaráðið verið í dialogi við Kommunufelagið um at fáa í lag eina nýggja landsumfatandi skipan við málskúla fyri tilflytarar. Ætlandi verður í næstum orðað ein lögtingslóg um landsumfatandi málskúla fyri tilflytarar, sum Kommunufelagið sjálvsagt eisini fær til hoyringar.

Bókasavnsøkið

Í lötuni liggur uppskot til nýggja bókasavnslóg í lögtinginum. Uppskotið var ávegis undir seinastu samgongu, men landsstýrið náddi ikki at leggja uppskotið fram, áðrenn val var útskrivað. Nú hevur landsstýrismannin í almanna- og mentamálu lagt uppskotið fyrri tingið.

Galdandi lógargrundarlag er frá 2005, men við jøvnum millumbilum hava verið ætlanir um at broyta verandi lóg.

Landið hevur sum heild givið bókasavnsøkinum vánaligar sømdir seinnu árinum. Fyri 25 árum síðani læt landið 60% í studningi til bókasøvn. Frá 2005 varð hetta lækkað til í mesta lagi 40%. Í dag er veruleikin tann, at stuðulin hjá landinum bert telur umleið 15% av samlaðu jättanini hjá fólkabókasøvnunum. Ítøkiliga jättanin til økið er 18.307.850 kr., harav landsins partur bert er 2.884.000 kr. Allur framburður og øll menning á fólkabókasavnsøkinum seinastu 20 árinum hava sostatt verið fíggað av kommunukassunum.

Í lógarfyrirveikandi arbeiðinum hevur Kommunufelagið mælt til, at kommunurnar taka fulla ábyrgd av økinum. Kommunufelagið er komið við fleiri uppskotum til, hvussu hetta kundi verið gjørt fíggarliga, men landsstýrið vil framhaldandi hava eina skipan við eini stuðulsjättan. Sambært uppskotinum er ætlanin nú, at stuðulin verður jattaður sum verkætlanarstuðul.

Kommunufelagið heldur, at ætlanirnar hjá landsstýrinum at broyta verandi stuðulsjättan til okkurt annað slag av stuðulsjättan, sum er akkurat líka fyrisingarluga tung, eru hópisleysar. Í frægasta føri fer henda jättanin at standa í stað, í ringasta føri verður hon brúkt til annað endamál enn at menna bókasøvnini lokalt.

6. Umhvørvi og vinna

Eftirmering av reglugerð um óljóð

Í januar 2022 kom nýggja reglugerðin um óljóð frá skipum í gildi. Hetta varð gjørt eftir umfatandi ljóðkanningar á havnarløgum, grannaløgum og inni í privatum bústøðum. Til samans 273 kanningar vórðu gjørdar, og burtúr hesum bar til at gera eftirfarandi hagfrøðiligar greiningar sum fakligt grundarlag at seta mörk fyri óljóði frá skipum.

Sambært reglugerðini skulu skip ikki sleppa í føroyska havn, um tey bróta markvirðini og ikki innan í mesta lagi 6 mánaðir megna at fáa viðurskiftini í rættlag.

Eftirmeringin tók stóði í 82 nýggjum mátingum av til samans 50 ymiskum skipum. Fyri trý skip var ljóðstøðið so høgt, at tey longu í 2022 fingi bann at koma í føroyska havn. Og 1. juli 2023 leggjast 8 nýggj skip afturat hesum lista, um tey ikki gera munagóðar ábøtur áðrenn tað.

Longu á sumri 2022 varð so smátt farið undir at eftirmering reglugerðina og markvirðini saman við táverandi Umhvørvis- og vinnumálaráðnum, Umhvørvisstovuni

og umboðum fyri kommunala havnarnetverkið. Hetta arbeiðið varð liðugt um ársskiftið.

Eftir politiska viðgerð á borgarstjóra- og stýrisfundum fyrst í 2023 gjørdi Kommunufelagið við stóði í reglugerðini av at gera nakrar broytingar og tillagingar í reglugerðini. Broytingarnar og tillagingarnar eru í høvuðsheitum hesar:

- Reglugerðin hevur fingið nýtt heiti: Felagskommunala havnarreglugerðin.
- Nýggjar ásetingar eru um, hvussu klagur um royk skulu verða viðgjørdar.
- Nýggjar ásetingar skulu forða fyri, at skip broyta raksturinn fyri at fáa lægri ljóðmáting.
- Undantøk frá reglunum kunnu eftir nærri treytum gevast til farma-/ferðafólkkaskip, sum til dømis eru í fastari rutu til Føroya.
- Harumframt eru aðrar smærri broytingar og máls- lilar tillagingar gjørdar.

Nýggja havnarreglugerðin er nú galdandi í øllum kommunum, sum í síni tíð samtyktu reglugerðina um óljóð frá skipum.

Grønar havnir

Seinastu árin er ferð av álvara komin á grøna orkuskiptið, og tað setir nýggj krøv til kommunala undirstøðukervið. Nógvtann størsti parturin av heimshandlinum – umleið 90% – fer fram sjóvegis, og líkt er ikki til, at hetta fer at broytast í komandi árum. Farmaskip kring heim elva longu til umleið 3% av samlaða útlátinum av vakstrarhúsgassum, og tað er ein lutur, sum væntast at fleirfaldast komandi áratíggjuni, um onki verður gjørt.

Eisini maritima vinnan hevur tí í fleiri ár verið undir stórum trýsti at minka um nýtsluna av tungolju og útláti av vakstrarhúsgassum. Hetta hevur havt við sær eina menning av alternativum til tungoljuna, herundir LNG (liquefied natural gas), ammoniak, vetni og el. Innan skipsverkfrøðina eru somuleiðis áhugaverdar royndir gjørdar fyri at minka um mótstøðuna, tá ið skipið ferðast gjøgnum sjógvin, við eitt nú at broyta skapið á kjøli og stevni ella gera royndir við at blása luft undir kjølin. Farið er eisini aftur á gamlar gøtur fyri at minka um oljunýtsluna, tí royndir verða eisini gjørdar við seta segl aftur á skipini.

Menningin á økinum leggur eisini trýst á veitarar hjá vinnuni. Og her hava havnirnar ein týðandi leiklut.

Seinastu árin hava kommunurnar fingið fleiri – formligar og óformligar – áheitanir frá bæði borgarum og umboðum fyri vinnuna um at seta ferð á útbreiðsluna av landstreymi til skip. Nú hevur nýggja landsstýrið eisini sett sær fyri at finna eina loysn upp á at útvega skipum landstreym. Hendan loysnin skal sambært samgonguskjalinum finnast saman við kommununum og SEV.

Hetta er tó ein ógvuliga samansettur trupulleiki, sum neyvan hevur funnið nakra upplagda loysn enn. Høvuðstrupulleikin er helst kostnaðurin. Iløgan í at leggja káplar og at gera og viðlíkahalda útbúnað á havnunum er í dag so stór, at hon ikki er nóg kappingarfør við elframleiðsluna umborð á skipunum. Við møguligum undantaki av teimum heilt fáu ferðunum, tá ið oljuprísurin er óvanliga høgur, er tað heilt einfalt bíligari at framleiða ein kilowatt-tíma umborð, enn tað er at keypa hann frá einari landstreymsskipan.

Hetta er ein stór avbjóðing, tí bæði vinnan og havnirnar eru í bæði innanhýsis og altjóða kapping. Kommunurnar hava avgjørt ein leiklut at loysa hendan knútin, men yvirskipaði trupulleikin hevur altjóða dám og snýr seg grundleggjandi um at fáa allar partar at flyta seg á somu leið. Tí má landsstýrið taka á seg samskipandi leiklutin á hesum øki – í góðum samstarvi við borgararnar, vinnuna, SEV og kommunurnar.

Felags renovatiónsskipan

Stórar útbyggingar á renovatiónsøkinum standa fyri framman. Vøksturin í burturkastnøgðunum er áhaldandi, og bæði KB og IRF hava tí fyri neyðini at gera stórar íløgur í nýggjar brennistøðir komandi árin.

Allar kanningar higartil hava víst, at stórir fíggarligir og umhvørvisligir fyrimunir eru í at leggja renovatiónina í eitt felag og byggja eina brennistøð fyri alt landið. Fyri nøkrum árum síðani var eisini ítøkiligt uppskot frammi um at leggja brennistøðurnar saman, men av ymiskum orsøkum var ikki komið á mál.

Avgjørt er nú at taka hetta málið upp aftur. Avgørðin varð tikin á borgarstjórafundi í Kommunufelagnum tann 12. januar í ár.

Í løtuni verður arbeiðið við at lýsa og greina umstøðurnar hjá KB og IRF. Tá ið hetta arbeiðið er liðugt, verða borgarstjórar kallaðir inn til nýggjan fund.

Hóast stórar avbjóðingar liggja fyri framman, og hóast stórar avgerðir skulu takast rímliga skjótt, eru øll samd um, at málið og øll viðurskipti skulu lýsast til fulnar.

Elorkuøkið

Tann 22. mars 2022 skrivaðu umboð fyri Kommunufelagið, SEV og landsstýrismaðurin í orkumálum undir eitt semjuskjal um bygnaðin á elorkuøkinum í framtíðini.

Í semjuskjalinum var lagt upp til, at tað á fleiri mótum verður gjørt eitt arbeiði í felag millum orkumyndugleikan og SEV.

Nógvtann av hesum arbeiðinum er farið í gongd.

Høvuðsinnihaldið í semjuni var, at SEV framhaldandi skuldi vera eigari, reka og hava ábyrgd av føroyska elkerkinum. SEV skuldi varðveita rættin at bjóða á jøvnum føti við onnur upp á varandi orkufremleiðslu.

Ongin endalig støða varð tikin til sölupartin, men partarnir vóru samdir um at seta ein felags bólk at greina, hvussu marknaðurin kann verða skipaður á einfaldan og ódýran hátt.

Hesin bólkurin verður umboðum fyri orkumyndugleikan og eigararnar hjá SEV verður settur í næstum.

Oljutangar, spillivatn og grundvatn

Hin 1. januar 2022 gekk freistin út hjá kommununum at skráseta allar oljutangar sambært tí kunngerð, sum varð sett í verk í 2018. Tá ið freistin var úti, vóru fleiri kommunur komnar væl áleiðis, meðan aðrar høvdu langt á mál.

Kommunufelagið hevur leingi roynt at fingið undirtøku fyri at strika skylduna hjá kommununum at skráseta oljutangar. Hetta hava vit grundað á, at vit í Føroyum hava tveir veitarar av olju, og hesir vita neyv, hvar nærur allir tangar eru staðsettir – heilt niður á knattstøður. Mest nærliggjandi er tí, at ein skráseting fer fram millum oljufeløgini og Umhvørvisstovuna.

Vit hava eisini funnist at, at skráseting av oljutangum ikki er egnað til røkka endamálinum við kunngerðini, sum er at fyribyrgja oljudálking. Vit hava víst á, at fleiri dømi eru um, at tað hevur verið ómetaliga trupult at finna kelduna til ein oljuleka – eisini hóast allir tangar í økinum eru skrásettir. Royndirnar vísa sostatt, at oljan setir seg ígjøgnum lendið, kann ferðast eftir hellu, gjøgnum rivur og leiðingar og kann tí elva til oljulukt langt burturi frá kelduni til lekan. Felagið hevur boðað landsstýrinum frá hesum og hevur mælt til, at kunngerðin verður endurskoðað.

Ein onnur kunngerð, har freistin er komin, er kunngerðin um spillivatn. Eftir hesari skuldu kommunurnar vera lidnar við sínar spillivatnsskipanir í 2015. Ein røð av kommunum eru komnar á mál við hesum, meðan øðrum vantar nakað ella nógv á mál.

Kommunufelagið hevur samskipt við landsstýrið um hetta og greitt frá, at talan ofta er um ógvuliga stórar og kostnaðarmiklar verkætlanir, sum fyri einstakar kommunur fevna um nógvar bygdir.

Landsstýrið hevur eins og kommunurnar áhuga í, at kommunurnar koma á mál við arbeiðinum. Avrátt varð tí í fyrstu at lúggu, at landið skuldi savna inn til eina støðulýsing við at spyrja allar kommunurnar um spillivatnsætlanir teirra. Kommunufelagið er til reiðar at tosa við landsstýrið um, hvat síðani skal henda.

Á umhvørvisøkinum er eisini vert at nevna lógaruppskotið um grundvatn, sum var ávegis í 2022 og sum nú liggur í tinginum. Ætlanin er í stuttum at staðfesta, at grundvatn er ogn hjá landinum, og at áseta nakrar aðalreglur fyri, hvussu grundvatn kann verða gagnnýtt til veitingar, orku, vinnulív o.a. Kommunufelagið hevði eina røð av viðmerkingum til uppskotið, og nakrar av hesum eru tiknar til eftirtektar. Enn eru tó viðurskipti, sum eftir okkara tykki eiga at verða broytt, og hetta fara vit at vísa á, tá ið vit væntandi verða kallað inn til hoyringar í løgtinginum.

Býarskipan, bygging og lendisætlan

Undanfarna samgonga setti sær fyri at gera ymsar broytingar í býarskipanarlógini og setti seg miðskeiðis í 2022 í samband við Kommunufelagið hesum viðvíkjandi. Talan er um eina lóg, sum er frá 1954, og sum síðani er broytt í nøkrum umførum.

Felagið tók upp samband við teknisku leiðslurnar í kommununum um málið, og greitt varð, at tað í kommunalu umsitingunum var bæði ynski og tørnur á grundleggjandi dagføringum av lógini.

Samskiptið við landsstýrið kom ikki rættiliga upp á politisk stig, áðrenn valið varð útskrivað, men fáar ábendingar vóru um, at táverandi landsstýri var sinnað at gera stórar broytingar í lógini. Ógreitt er, um hetta málið verður tikið fram aftur undir nýggja landsstýrinum.

Nýggja landsstýrið hevur í sínum samgonguskjali sett sær fyri at tillaga byggireglugerð og -lóggevu til føroysk viðurskipti. Felagið hevur ikki enn fingið innlit í, hvørjar ítøkiligar ætlanirnar eru, men greitt er, at hetta fer at ávirka bygging og byggimálsviðgerð í kommununum. Kommunufelagið fer tí at raðfesta hetta arbeiðið, tá ið landsstýrið setir tað í verk.

Fyri nýggja landsstýrinum hevur felagið endurtikið, at tørnur eisini er á einari lendisætlan fyri Føroyar. Vit mugu hava eina fakliga grundaða og politiskt kjølfesta ætlan fyri, hvussu útbyggingin av landinum skal fara fram komandi nógva árinum. Hetta krevur, at støða verður tikin til, hvar bústaðarbygging skal vera, hvar orkuútbyggingar skulu loyvast, hvar havnirnar skulu mennast, hvar fríðini skulu vera og so framvegis.

Felagið hevur frá skiftandi landsstýrum fingið ábendingar um, at landið sær týðningin í hesum arbeiði. Vit vóna tí, at hetta nýggja landsstýrið fer at raðfesta at fremja lendisætlanina í verki.

Tóm hús

KOMMUNURNAR FÁA NÚ HEIMILD AT ÁLEGGJA TÆNASTUGJALD OG BÚSTAÐARSKYLDU

Kommunurnar hava fleiri ferðir víst á avbjóðingarnar við mongu tómu húsum kring landið. Kommunufelagið hevur nú í nógva ár gjørt skiftandi landsstýri vart við, at okkurt má verða gjørt.

Serliga hava kommunurnar víst á, at tær mangla amboðini til at bota um trupulleikan. Tey amboð, ið kommunurnar hava víst á, eru heimild at áleggja bústaðarskyldu í ávísam økjum og heimild at leggja tænaðugjald á sethús, har ongin hevur fastan bústað. Tí er tað at fegnast um, at tað í samgonguskjalinum hjá nýggju samgonguni stendur:

Heimild verður latin kommunum at taka hóskandi gjald fyri tænaðuveitingar til húsaeygarar, sum ikki búgva í kommununi, og at áseta bústaðarskyldu í sambandi við nýggjar kommunalar byggætlanir.

Tað má sigast at vera í tøkum tíma, at okkurt verður gjørt við málið. Tí talið av tómunum húsum er støðugt vaksandi, og er nú vorðið rættiliga stórt. Serliga ger tað seg galdandi uttan fyri miðstaðarøkið, men sjálvt í Havn eru fleiri tómir bústaðir. Talan er um hús, ið ikki eru tøk til langtíðar útleigu, og sum tí eru at meta sum frítíðarhús. Eigarar eru ofta fólk, ið ikki eru skrásett at búgva í kommununi, og tey rinda tí ikki skatt har.

Tøl vísa, at næstan 15% av sethúsum uttanfyri Tórshavnar kommunu standa tóm. Í smáu kommununum standa vanligar millum 30% og 50% av húsum tóm. Í Suðuroy stendur fíftahvørt hús tomt, og í Sandoy næstan triðjahnvørt.

Fyrr var soleiðis, at flestu tómu húsinu vóru ogn hjá fólki, sum vóru flutt burtur, ella sum vóru uppvaksin á staðnum, og síðani høvdu arvað húsinu. Eigarar vóru sostatt í flestu førum fólk við tilknýti til bygdina; tey vóru ein partur av felagslívinum, og við til at halda bygdina uppi, hóast tey ikki vóru fastbúgvandi. Seinastu árinu hevur verið ein onnur gongd, har nógva hús í smærru bygdunum verða seld fólk til frítíðarhús, ofta við ætlan um at leiga út til ferðafólk ein part av árinum. Tøl frá Hagstovuni vísa, at sølan av húsum í smærru bygdunum er støðugt vaksandi, og er meiri enn tvífaldað seinastu 10 árinu.

At sethús standa tóm í einari bygd er ikki ein trupulleiki í sær sjálvum, um talið er avmarkað í mun til samlaða talið av húsum. Men verður talan um ein lutfalsliga stóran part av sethúsum, skal kommunan rinda kostnaðinum av einum undirstøðukervi, sum er væl størri enn neyðugt til tey fastbúgvandi fólkinu.

Høvuðsorsøkin til stóra talið av tómunum húsum er tann støðuga flytingin frá smærri bygdum til stórpláss, sum hevur verið í meira enn ein mansaldur. Gongdin hevur havt við sær, at serliga smærru bygdin uttan fyri miðstaðarøkið í størri ella minni mun eru vorðnar til partvís summarhúsøki.

Heldur gongdin fram, fara helst fleiri bygdir tíverri at verða avfólkaðar komandi árinu. Tað er tí uppgávan hjá myndugleikunum – landi og kommunum – at tryggja, at mongu tómu húsinu ikki gerast ein áhaldandi og vaksandi eykakostnaður fyri ávísar kommunur.

Hendingar í árinum

Brævið kom retur

Kommunan hevði brævaskifti við ein borgara um eitt ítøkiligt mál. Í hesum sambandi hevði kommunan sent tvey innskriðar brøv, sum bæði komu aftur, tí eigarin – sambært upplýsingum frá Posta – ikki vildi taka ímóti brøvunum. Spurningurin var tí, hvussu kommunan skuldi fyrihalda seg til hetta.

Skrivstovan upplýsti, at kommunan sum sendari hevur próvbyrðuna í slíkum málum. Kommunan skal kunna prógva, at brævið er sent, og at tað er komið fram. Hinvegin er onki krav um, at móttakarinn skal hava fingið kunnleika til innihaldið í brævinum.

Í tann mun borgarin meira ella minni aktivt velur at halda seg ókunnugan um brøvini frá kommununi, so kann próvbyrðan eftir umstøðunum verða lyft. Í slíkum førum eigur kommunan tó at tryggja tey prógv, sum eru gjørlig at tryggja um postgongdina, og annars gera notat um onnur viðkomandi viðurskipti, ið ikki kunnu verða skjálprógvað á annan hátt.

TÆNASTUGJALD

Sum nevt kemur avbjóðingin, tá talið av tómun húsum gerst ov stórt í mun til samlaða húsatalið í bygdini. Upplagt er tí at áseta, at treytin fyri at ein kommuna kann áseta tænastrugjald í einari bygd er, at talið av tómun húsum í bygdini er lutfalsliga stórt. It er at siga neyvt, hvar markið skal setast, men til dømis kundi verið sett sum treyt, at í minsta lagi 1/5 av samlaðu sethúsunum standa tóms. Sum tóms hús í hesum sambandi eru at rokna hús, har ongin er skrásettur at búgva sambært fólkeyvirlitinum. Standa fólk at búgva í húsunum, til dømis tí tey verða langtíðarútleigað, eigur onki tænastrugjald at verða rindað.

Gjørt verður vart við, at tað er talið av tómun húsum í einstøku bygdunum, ið er avgerandi, og ikki samlaða talið í kommununi samanlagt. Tað vil siga, at hevur ein kommuna triggjar bygdir, og talið av tómun húsum er omanfyri markið í tveimum teirra, so fær kommunan heimild at áleggja tænastrugjald, men bara í teimum báðum bygdunum.

Men tað eigur ikki at verða eitt krav, at kommunan áleggur tænastrugjald, hóast talið av tómun húsum er stórt. Talan eigur at vera um eina heimild, sum kommunustýrið sjálvst kann velja at brúka. Tað ber eisini til at hugsa sær, at kommunan áleggur tænastrugjald í einari bygd og ikki eini aðrari, hóast báðar hava nógv tóms hús, um so er, at viðurskiftini tala fyri hesum. Eisini kann hugast, at tænastrugjaldið verður ymiskt í teimum ymisku bygdunum í kommununi, um viðurskiftini tala fyri tí. Tað er ið hvussu er týðningarmikið, at heimildin verður orðað soleiðis, at kommunustýri kunnu vísa fyrilit fyri umstøðunum í einstøku bygdunum.

Einfaldasta loysnin er tann, at kommunurnar sjálvar áseta gjaldið innanfyri eitt hámark, ásett av lögtinginum. It er at meta neyvt um, hvat eitt slíkt hámark skuldi verið.

BÚSTAÐARSKYLDA

Skrivstovan hjá Kommunufelagnum hevur í fleiri ár javnan fingið fyrispurningar um, hvørjar móguleikar føroyskar kommunur hava fyri at áleggja bústaðarskyldu. Fyrispurningar koma bæði um verandi bústaðarøki og um ætlaðar útstykkingar, og felags fyri teir er, at kommunurnar antin ynskja ella forvitnast um bústaðarskyldu sum bústaðarpolitiskt amboð.

Í Føroyum hava vit ongar lógarásetingar um bústaðarskyldu. Tí stendur tað sum útgangsstøði eigarunum av einum bústaði frítt, um bústaðurin verður nýttur til fastan bústað ella ikki. Eigarin kann heldur ikki krevjast at leiga bústaðin út, tí stendur honum eisini frítt at lata bústaðin standa tóms.

Her er sostatt talan um eitt øki, har lógarásetingar í stóran mun vanta. Tí er tað gott, at landsstýrið umsíðir fer undir at regulera hesi viðurskiftini.

Ein greining hjá Kommunufelagnum vísir, at tað er ein røð av viðurskiftum, sum stóða má takast til, áðrenn bústaðarskylda verður ásett.

Í fyrstu atlugu er neyðugt at allýsa, hvat bústaðarskylda í roynd og veru er – hvør er skyldan; er hon varandi ella tíðaravmarkað; skal hon ásetast í skeyti, byggisamtykt ella lóg; hvørji eru undantøkini; og hvørjar eru avleiðingarnar, tá ið hon ikki verður hildin?

Eisini má verða gjørd ein skilmarking millum heilárs- og frítíðarbústaðir, eins og vit kenna tað frá øðrum londum. Hóskandi kundu heilársbústaðir fingið álagt bústaðar-

skyldu, meðan frítíðarhús kundu fingið álagt tænastrugjald – og væl at merkja bert í teimum kommunum, sum vilja seta hesa skipan í verk.

SKATTUR FRÁ HÚSALEIGU FELLA TIL KOMMUNA, HAR BÚSTAÐURIN ER

Tað eru tveir hættir at skatta leiguinntøku, alt eftir um talan er um útleigu í stutta ella langa tíð.

Verður útleigað í langa tíð (minst 3 mánaðir) ber til at velja ta lagaligu bruttoskattaskipanina. Tá eru fyrstu 100.000 kr. av bruttoleiguinntøkuni skattafríar árliga, meðan tað, sum er omanfyri 100.000 kr., verður skattað við 25%. Skatturin verður býttur við 45% til kommununa og 55% til landskassan.

Verður útleigað í stutt tíðarskeið (t.d. Airbnb), er talan um skattskylduga inntøku (B-inntøku), og nettoinntøkan verður lögð saman við teirri inntøku, ið skattgjaldarin annars hevur. Rindaður verður síðan vanligur lands- og kommunuskattur av inntøkuni.

Í báðum førum fellur skatturin til kommununa, har skattgjaldarin stendur at búgvasambært fólkeyvirlitinum.

Skattainntøkurnar frá langtíðarútleigu hava ongantíð verið stórar, og síðan undanfarna samgonga hækkaði árliga frádráttin úr 24.000 kr. upp í 100.000 kr., eru tær minkaðar niður í lítið og onki. Í 2020 var einans talan um 650.000 kr. samanlagt fyri allar kommunur. Annars vóru inntøkurnar vanligar umleið 2,5 mió. kr. samanlagt undanfarna árin.

Men hinvegin tykist vøkstur vera í skattainntøkum frá útleigu í stutta tíð. Ferðavinnan er í menning, og tað hevur havt við sær stóra øking í útleigu í stutt tíðarskeið. Serliga skipanin Airbnb er vælumtókt. Men eisini verða hús boðin fram av kunningarstovum og av privatum beinleiðis. At leiga út til ferðavinnu er sostatt vorðin ein rættiliga stór vinna í Føroyum, og roknast má við, at vøxturin í stuttíðarútleigu fer at halda fram komandi árin, so hvørt sum ferðavinnan mennist.

Hóast útleiga fer fram í øllum pørtum av landinum – ikki minst í Havn – so má sigast, at kommunurnar uttan fyri miðstaðarøkið fáa lítið burturúr, tá tað kemur til skattin av leiguinntøku, tí tað kemur nógv oftari fyri, at fólk í miðstaðarøkinum leiga út hús í útjaðaranum, enn at fólk í útjaðaranum leiga út í miðstaðarøkinum. Hetta kann hava við sær, at kommunurnar í útjaðaranum, sum veita undirstøðukervið til bústaðirnar, í fleiri førum fáa millum lítið og onki av skattainntøkunum frá útleigu av hesum bústøðum.

Kommunufelagið hevur leingi víst á hesi viðurskifti fyri skiftandi landsstýrum. Tí er tað at fegnast um, at tað í samgonguskjalinum hjá nýggja landsstýrinum stendur at: “Skattur fyri útleigu skal falla til kommununa, har útleigað verður”.

Mett verður, at ein slík broyting í skatti av húsaleigu, saman við einum tænastrugjaldi, kann hava við sær, at avbjóðingin við mongu tómu húsunum minkar munandi, tí nú verða hesi hús ikki longur bara ein útreiðsla fyri kommunurnar, men eisini ein inntøka.

7. Annað virksemi í húsinum

Undir Kommunufelagnum er eisini annað virksemi, sum stutt verður greitt frá niðanfyri.

Barnavernd

Børn upp til 18 ár hava krav upp á umsorgan og rætt til tryggan uppvøkstur. Hetta er ábyrgdin hjá foreldrunum. Tá foreldur í styttri ella longri tíð ikki megna hesa ábyrgd, skal barnaverndin hjálpa. Barnaverndarstovan virkar fyri at styrkja og samskipa barnaverndarøkið í Føroyum. Hetta við at veita faklig tilmæli og ráðgeving til barnaverndartænasturnar kring landið, sum hava ábyrgd av at tryggja hjálp ella stuðul til hvørt einstakt barn. Harumframt umsitur Barnaverndarstovan Fosturforeldraskipanina og Barnahúsið. Talið á barnaverndarmálum í 2022 var 874 mál, sum á leið er á sama stigi sum undanfarin ár.

Undir lógtingsvalstríðnum vísti seg, at fleiri valevni tóku fram bæði barnaheim og Fosturforeldraskipanina og vístu á, at tað hevði skund at bøta um umstøðurnar hesum viðvíkjandi. Hetta sæst eisini aftur í samgonguskjalinum, har ásett er, at barnaverndarlógin skal dagførast, og at arbeiðsviðurskiptini hjá fosturfamiljum skulu betrast. Ein landsætlan til barnaverndarmál skal gerast, og fyrribyrgjandi arbeiðið kring familjuna skal styrkjast. Styrkjast skal eisini um samstarvið við Barnaverndarstovuna, og barnabústovnar skulu byggjast.

Barnaverndarstovan fegnast um, at sjóneykan verður sett á økið, og vil gera sítt til at karmarnir hjá fosturforeldrum verða betri at virka undir, herundir at skipanin um samsýning verður tryggari og støðugari. Hetta fer væntandi at gera tað munandi høgligari at skapa betri karmar til fosturbørn, umframt at tað verða børn, sum kunnu vera í fosturfamiljum heldur enn á barnabústovni. Hetta krevur sjálvsagt, at styrkt verður um Fosturforeldraskipanina.

Eins og undanfarin ár hevur Barnaverndarstovan skipað fyri kafékvøldum fyri fosturforeldur, har fakfólk hava upplegg. Her hava fosturforeldrini eisini høvi at vera saman við øðrum fosturforeldrum.

Við ársenda í 2022 vóru 94 góðkendar fosturfamiljur í Fosturforeldraskipanini, sum høvdu børn til fosturs ella umlætting, ella sum vóru til reiðar at taka ímóti børnum til fosturs ella umlætting. Í 2022 komu bert átta nýggjar umsóknir inn til Fosturforeldraskipanina um at gerast fosturfamilja. Av teimum vóru trýggjar næstringar ella

onnur, sum frammanundan vóru partar av umhvørvinum hjá barninum. Eisini í grannalondum okkara sæst tað rák, at tað gerst alt truplari at fáa til vega nýggjar fosturfamiljur. Har verður grundgivið við manglandi stuðuli, manglandi forsøgni í kømunum og manglandi uppfylging.

Barnaverndarstovan hevur eisini í farna ári skipað fyri skeiðum fyri barnaverndartænastunum innan málsviðgerð, fyrising og lóg. Eisini hevur Barnaverndarstovan latið úr hondum ymiskt samskiptistilfar í samstarvi við verkætlanina, “Sig frá”. Í fyrri lagi ein bóking um fráboðanarskylduna hjá fakfólki. Í øðrum lagi verður lögð seinasta hond á teknifilm, tillagaður úr norskum, sum snýr seg um, hvussu barnaverndin arbeiðir, og hvussu hvør einstakur boðar barnaverndartænastum frá, tá ein stúrir um trivnað ella menning hjá barni. Eftirsum hagtøl okkara vísa, at alsamt fleiri barnaverndarmál eru, har børn hava foreldur av øðrum uppruna enn norðurlendskum, verður teknifilmurin eisini á enskum máli.

Í samstarvi við barnaverndartænasturnar hevur verið arbeitt við dagføringum av innanhýsis arbeiðsskjølum og mannagongdum.

Tá vitan ella illgruni er um, at eitt barn hevur verið fyri ágangi, og tá lögregla og/ella sjúkrahúsverk er partur av málinum, skulu barnaverndartænasturnar brúka Barnahúsið sum lið í barnafakligu kanningini. Í Barnahúsinum hittast myndugleikar fyri at tryggja eina samskipaða og tvørfakliga viðgerð við høgari góðsku. Í húsinum møtir barnið professionellum, sum eru von at tosa við børn um ágang.

Hildið verður til í leigaðum hølum í Tórshavn, sum eru serliga innrættað til endamálið. Fyri nøkrum mánaðum síðani fekk Barnahúsið uppsøgn upp á leigumálið. Arbeitt verður við at finna nýggj hóskaði høli, og vónandi fer hetta at eydnast í 2023.

1. januar komandi fyllir Barnahúsið 10 ár, og hesi árin hava partarnir gjørt sær drúgvur royndir, eins og Barnaverndarstovan í samstarvi sínum við barnahús í grannalondum fylgir við, hvørjar royndir tey gera sær. Í heilt stuttum hevur Barnaverndarstovan niðanfyri savnað saman tær fimm dagføringarnar, ið mettar verða sum neyðugar fortreytir fyri, at føroyska Barnahúsið kann veita føroyskum børnum, sum hava verið fyri ágangi og familjum teirra, eitt nútíðarhóskaði og dygdargott tilboð:

- Børn, sum hava framt ágang á børn eiga at fáa viðgerð í Barnahúsinum, tí har er bygd upp servitan og royndir, sum eru natúrligar fortreytir fyri hesum virksemi.
- Børn, sum hava verið fyri sárligum harðskapi eiga eisini at vera málbólkur hjá Barnahúsinum, tí fylgjurnar av sárligum harðskapi eru eins skaðiligar og tær av likamligum og kynsligum ágangi.
- Foreldur, sum hava framt harðskap móti egnum børnum, eiga somuleiðis at fáa møguleikan at fáa viðgerð í Barnahúsinum. Orsøkin er, at børnini sum oftast hava framhaldandi samband við síni foreldur, hóast tey hava verið fyri harðskapi frá teimum.
- Viðgerðin í Barnahúsinum eigur at verða víðkað frá kreppuhjálpi til fullfíggaða sálarfrøðiliga viðgerð. Tí

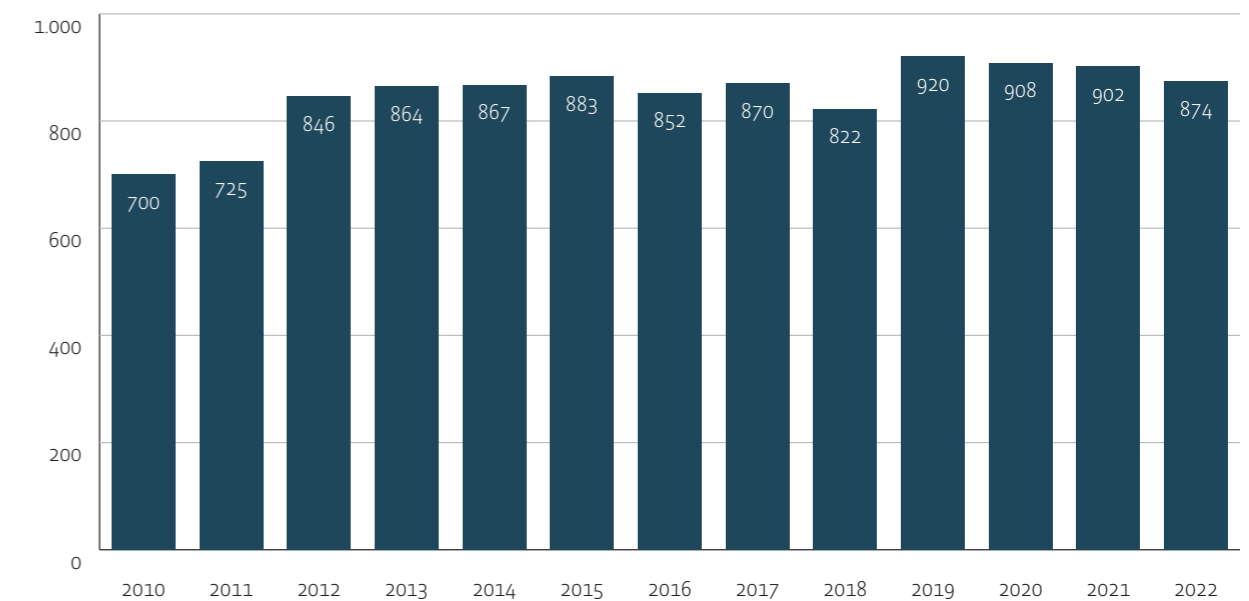
í dag vísir tað seg oftari enn so at vera long bíðitíð at sleppa til skikkaðan sálarfrøðing – alt eftir hvar í landinum, barnið býr. Við fullfíggaðari sálarfrøðiligi viðgerð í Barnahúsinum hevði einsháttað viðgerð verið tryggjað børnum í barnahúsmálum av fólki við serkunnleika innan økið.

- Kunningartilfar eigur at verða framleitt til børn, ung og foreldur. Hetta hevði havt við sær fyrribyrgjandi ávirkan. Barnaverndarstovan hevur dyggastu vitan og royndir á økinum, og tí eigur nøktandi játtan at verða veitt til hesa uppgávu. At Barnaverndarstovan førir hagtøl á barnaverndarøkinum merkir, at hon hevur fingurin á pulsinum og fyrst sær tey rák, sum eru á økinum.

Til ber at lesa meira í ársfrágreiðingunum hjá barnaverndartænastunum og Barnahúsinum, sum liggja á bvs.fo.

Talva 1

Barnaverndarmál við ársenda

Kommunala Arbeidsgevarafelagið

Kommunala Arbeidsgevarafelagið varð skipað sum felags arbeidsgevarafelag fyri kommunurnar í 2003. Seinni í ávikavist 2006 og 2007 gjørdust interkommunalu arbeidsgevararnir, SEV og IRF, partar í felagnum. Soleiðis fevnir arbeiðið hjá felagnum um allan kommunala arbeidsmarknaðin.

Kjarnuuppgávan hjá Kommunala Arbeidsgevarafelagnum er sambært viðtøkum felagsins at samráðast við fakfeløg um sáttmálar og um lønar- og setanarviðurskifti fyri starvsfólk, ið starvast á kommunala sáttmálaøkinum. Felagið veitir eisini ráðgeving og vegleiðing til allar kommunalar arbeidsgevarar um lønar- og setanarmál, flokkingarmál, sáttmálasurningar og onnur arbeidsmarknaðarmál.

SEMING OG SÁTTMÁLASAMRÁÐINGAR Í 2022

Samráðingarnar við bæði Starvsfelagið og Heilsuhjálparafelagið endaðu við semingsroynd í ávikavist januar og februar 2022.

STARVSFELAGIÐ

Samráðingarnar við Starvsfelagið vóru í stóran mun merktar av ósemju um kostnaðin av sáttmálanum av lønarhækkanini, sum skuldi galda í tíðarskeiðinum frá 1. oktober 2021 til 2024.

Eftir drúgvur men góðar samráðingar gjørdur partarnir í januar mánaði í 2022 av at royna seming. Semingsroyndin

endaði tann 13. januar við lønarhækkanum, sum vóru settar saman í prosentum og krónum soleiðis:

- Tann 1. januar 2022 hækkaðu lønirnar 1,25%
- Tann 1. oktober 2022 hækkaðu lønirnar á lønarstigunum 1-20 við kr. 740 og á lønarstigunum 21-50 við kr. 540
- Tann 1. oktober 2023 hækka lønirnar 2,75%

Partarnir hava í samansetingini av lønini lagt dent á at raðfesta hægri lønarhækkan til lægst løntu bólkarnar í felagnum.

Umframt broytingar í lønunum og í øðrum gjøldum gjørdur partarnir semju um at kanna, um vaktarskipanin hjá sløkkiliðsfólkunum er tíðarhóskandi.

Sløkkiliðsfólk fingur eitt munandi lyft í vaktargjaldinum, og avtala varð gjørd um at kanna viðurskiftini nærri.

PROTOKOLLAT VIÐV. § 20 UM SLØKKILIÐIÐ

Partarnir eru samdir um at hyggja at vaktarskipanini hjá sløkkiliðsfólkum, harundir innihaldinum í arbeiðinum í vaktini.

Partarnir kanna eisini, um samsýningin til sløkkiliðsfólk sambært § 20, stk. 1 er tíðarhóskandi m.a. við at kanna møguleikan við stigvíst at fara frá verandi skipan til at fylgja vanligu reglunum um vaktargjald sambært § 30 í sáttmálanum millum Kommunala Arbeidsgevarafelagið og Starvsfelagið.

Arbeidsbólkur við umboðum frá sáttmálapørtunum verður settur at kanna vaktararbeiðið hjá sløkkiliðs-

fólkunum. Arbeiðið byrjaði í september 2022 og skal vera liðugt á sumri 2023.

Partarnir gjørdur eisini avtalu um at kanna og raðfesta onnur viðurskifti í sáttmálaskeiðinum, sum gongur fram til 1. oktober 2024, harímillum at kanna møguleikan fyri at endurskoða bygnaðin í lønartalvuni og at varpa ljós á førleikamening o.a.

HEILSUHJÁLPARAFELAG FØROYA

Samráðingarnar við Heilsuhjálparafelagið snúðu seg eisini í stóran mun um at lyfta lønina hjá limum felagsins. Við tað at partarnir ikki av sínum eitingum funnu semju um lønina, endaðu samráðingarnar við seming.

Lønarhækkanin til limirnar í Heilsuhjálparafelagnum lógu á stóði við hækkingarnar í semjuni við Starvsfelagið:

- Tann 1. januar 2022 hækkaðu lønirnar 1,25%
- Tann 1. oktober 2022 hækkaðu lønirnar við kr. 710
- Tann 1. oktober 2023 hækka lønirnar 2,5%

Umframt omanfyri nevndu lønarhækkan fingur heima- og heilsuhjálparar nýggj endastig. Soleiðis var dentur lagdur á at hækka endalønirnar hjá limum felagsins.

Í samráðingunum viðgjørdur partarnir í fleiri umførum setanarviðurskiftini hjá starvsfólkunum á økinum. Heilsuhjálparafelagið og Kommunala Arbeidsgevarafelagið samdust um at halda fast í gamla protokollatinum um at kanna

setanarviðurskiftini hjá limum felagsins og frameftir at varpa ljós á yrkisfærið hjá limum felagsins.

FYSIOTERAPEUTFELAGIÐ OG ERGOTERAPEUTFELAGIÐ

Kommunala Arbeidsgevarafelagið hevur gjørt serstaka avtalu við Fysio- og Ergoterapeutfeløgini um at fylgja sáttmála teirra við Fíggjarmálaráðið, umframt at vit hava serstaka avtalu um flokkingar á kommunala sáttmálaøkinum. Soleiðis hevur Kommunala Arbeidsgevarafelagið fylgt hesum sáttmálum – og verið við í samráðingunum eftir tørv.

Lønarhækkanin í tíðarskeiðinum varð tann sama sum fyri onnur fakfeløg, men samansetingin ein onnur, við tað at felagið valdi at lækka eftirlønargjaldið úr 15,8% niður í 15%. Tillagingar vórðu gjørdar í lønartalvuni, sum samsvaraðu við lønarhækkanina í tíðarskeiðinum.

Leiðarlønirnar í sáttmálanum, eisini leiðarlønirnar á eldraøkinum, vórðu greitt avtalaðar í semjuni.

Semja varð undirskrivað við Fysio- og Ergoterapeutfelagið tann 28. januar 2022.

HEILSURØKTARAFELAGIÐ

Kommunala Arbeidsgevarafelagið og Fíggjarmálaráðið byrjaðu samráðingarnar við Heilsurøktarafelagið í oktober 2022. Síðani varð val útskrivað, og samráðingarnar stöðgaðu.

Samráðingarnar eru ikki tiknar upp aftur, síðani nýtt landsstýri hevur tók við, orsakað av at viðurskiftini viðvíkjandi framhaldandi samráðingunum enn eru ógreið.

Hendingar í árinum

Fastan bústað í kampingvogni

Ein borgari hevði spurt seg fyri hjá kommununi, um hann kundi seta ein kampingvogn á alment ella privat øki og brúka vognin sum fastan bústað. Kommunan ivaðist í, um hetta var lógligt.

Skrivstovan upplýsti, at vit ikki hava nakra serstaka føroyska regulering um kampingvagnar. Danir hava ávísa regulering, men donsku reglurnar tykjast umstríddar og verða tulkaðar ymiskt í ymsum kommunum.

Kunnað varð um, at lógin um fólkayvirlit er ikki nøkur forðing fyri at hava skrásettan fastan bústað í einum kampingvogni. Men hetta gevur ikki nøkur rættindi móttvegis ánaðrum, kommununi ella øðrum – annað enn, at borgarin kann skráseta seg sum búsitandi har.

Vil mann seta ein kampingvogn fast á alment øki ella privata ogn hjá øðrum, so krevur tað sjálvandi loyvi frá ella leiguavtalu við ánanan – uttan mun til, um økið er privat ella alment. Skrivstovan metir eisini, at ein slík varandi plasering av kampingvogni á einari grund, er fevnd av byggilógini – um ætlanin væl at merkja er at búgva fast í vogninum. Heimild er sostatt hjá kommununi at seta krøv eftir byggilógini. Og harvið kann viðgerðin av málinum eisini føra til, at kommunan ikki kann geva neyðuga loyvið.

SÁTTMÁLASAMRÁÐINGAR Í 2022-23

Fleiri av sáttmálunum hjá Kommunala Arbeidsgevarafelagnum fóru úr gildi tann 1. oktober í 2022.

Sáttmálasamráðingarnar fóru kortini ikki í gongd orsakað av politisku støðuni; bíðað varð eftir, at nýtt landsstýri tók við.

Nýggja landsstýrið tók við um ársskiptið, og nýtt samgonguskjal varð lagt fyri dagin. Eitt samgonguskjal, sum í fleiri mátar legði seg út í kommunal viðurskipti. Samgongan hevur stungið út í kortið ætlanir um eitt lønarlyft til starvsfólk, sum í stóran mun virka á kommunala sáttmálaøkinum á dagstovna- og eldraðkinum.

Kommunala Arbeidsgevarafelagið og Fíggjarmálaráðið hava havt fundir um komandi samráðingarnar um ætlaða lønarlyftið og kompensatióinina av ætlaða lønarlyftinum.

Semja er nú um at byrja samráðingarnar aftur í næstum og at bíða við lønarlyftinum, altso at halda lønarlyftið uttanfyri vanligu samráðingarnar.

Kommunala Arbeidsgevarafelagið skal samráðast við hesi fakfeløg í vár og í heyst: Danska Tannlæknafelagið, Føroya Skipara- og Navigatørfelag, Heilsurøktarafelagið, Maskinmeistarafelagið, Føroya Handverkarafelag og Landsfelag Handverkaranna og Føroya Pedagogfelag.

Fíggjarmálaráðið hevur í sama tíðarskeiði fleiri samráðingar um sáttmálar, sum verða brúktir á kommunala sáttmálaøkinum, harímillum sáttmálin við Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar. Kommunala Arbeidsgevarafelagið luttekur í hesum samráðingum eftir tørvi.

PROTOKOLLAT UM AT KANNA FYRREIHING Á DAGSTOVNUM ENDALIGA GJØGNUMFØRT

Loksins eru partarnir komnir á mál við kanningini av fyrreikingartíðini á dagstovnaøkinum.

Pedagogfelagið og Kommunala Arbeidsgevarafelagið skipaðu fyri framløgu av tilmælinum, sum partarnir hava arbeitt við seinasta árið.

Ein fylgibólkur hjá ørtunum legði fram tilmælið á felags evnisdegi tann 22. mars 2023. Allir leiðarar og starvsfólk á dagstovnunum í øllum Føroyum, sum eru limir í Føroya Pedagogfelag, eru spurð. Av hesum høvdu 48 dagstovnaleiðarar svarað, sum er eitt svarprosent á 75%. Av teimum spurdu 322 starvsfólkunum var svarprosent 32%.

Ein av niðurstøðunum er, at leiðarar á dagstovnum brúka í miðal 9 tímar til fyrreiking og 4 tímar í miðal til eftirmeting um vikuna. Námsfrøðingar brúka 3 tímar og hjálparfólkini 1,8 tímar í miðal til fyrreiking um vikuna. Harumframt brúka námsfrøðingar 1 tíma og hjálparfólkini 0,6 tímar í miðal um vikuna til eftirmeting. Sostatt gevur kanningin eina ábending um, at bæði leiðarar og starvsfólk hava tíð til fyrreiking og eftirmeting á dagstovnaøkinum – og meira enn 1 tíma um vikuna, sum § 10 í sáttmálanum ásetur, at námsfrøðingar á dagstovnum kunnu brúka til fyrreiking. Eftirsom kanningin vísir á miðaltøl, eru sjálvandi leiðarar og starvsfólk, sum brúka bæði meiri og minni tíð enn hesi miðaltøl.

Fylgibólkurin mælir til, at tað er dagstovnaleiðarin, sum eigur at skipa fyrreikingina og eftirmetingina, og at hetta arbeiðið verður gjørt, tá umstøðurnar loyva tíð. Tá stovnurin til dømis er raktur av sjúku millum starvsfólk, má arbeiðið við fyrreiking og eftirmeting víkja, og barnatíðin raðfestast. Hinvegin tá ið øll starvsfólk eru tøk, og barnatalið er lágt, er møguligt, at leiðarin ásetir meira tíð til fyrreiking og eftirmeting. Tilmælið er at finna á www.kaf.fo

KANING AV SETANARVIÐURSKIFTUNUM HJÁ HEIMA- OG HEILSUHJÁLPARUM

Kommunala Arbeidsgevarafelagið fyrreikar seg til kanning, sum felagið skal gera saman við Heilsuhjálparafelagnum um setanarviðurskiptini hjá heima-/heilsuhjálparum. Felagið hevur verið í samskipti við leiðarar og umsitingarlig starvsfólk, sum vara av eldraðkinum fyri at fáa nærri innlit í, hvussu starvsfólk á økinum, serliga heima- og heilsuhjálparar eru sett og og lønt.

Kanningararbeiðið, sum skal gerast saman við Heilsuhjálparafelagnum er avtalað í undanfarnum samráðingum. Tá kanningarúrslit fyriliggja, skal skipast fyri felags evnisdegi, har ljós skal varpast á setanarviðurskiptini og yrkisfarið á økinum.

ENDURSKOÐAN AV VAKTARSKIPANINI Á SLØKKILÍÐSSTØÐINI Í TÓRSHAVN

Arbeiðið við at endurskoða vaktarskipanina á Sløkkilíðsstøðini er í gongd. Tórshavnar kommuna hevur skipað fyri vitjan á Sløkkilíðsstøðini, har leiðslan á staðnum greiddi Starvsfelagnum og Kommunala Arbeidsgevarafelagnum frá yvirskipaðum uppgávum - og dagliga arbeiðinum hjá sløkkilíðsfólkunum. Arbeitt verður víðari við at endurskoða vaktarskipanina hjá sløkkilíðsfólkunum.

SAMRÁÐINGAR – MEN EISINI RÁÐGEVING OG VEGLEIÐING

Kommunala Arbeidsgevarafelagið er ein virkin partur á kommunala sáttmálaøkinum. Vit hava samráðingar og annað samskipti við fakfeløgini og aðrar myndugleikar, umboðandi kommunurnar.

Ráðgeving og vegleiðing til starvsfólkini í kommunalu umsitingunum eru millum okkara fremstu og týðningarmestu uppgávur. Vit fegnast um, at kommunur og interkommunalir arbeidsgevarar gera brúk av okkara ráðgeving og vegleiðing og heilsa framhaldandi fyrirspurningum vælkomnum.

SSP-ráðgevingin

SSP-ráðgevingin virkar fyri at samskipa SSP-arbeiðið kring landið og veita ráðgeving til økisbólknar í SSP-samstarvinum. Økisbólknarir eru skipaðir í teimum átta barnaverndarøkjum við umboðum frá barnaverndartænastum, skúllum, politii, frítíðarskúllum, ungdómshúsum v.m., ið mótast regluliga við einum felags endamáli: at tryggja trivnað millum børn og ung við at raðfesta fyrirbyggjandi arbeiðið, og harvið minka um vandafaktorar.

Eins og øll hini árin, síðani SSP-samstarvið varð stovnað í 2008, hevur stóru eftirspurningur verið eftir fyrirbygging, bæði kommunalt og politiskt. Seinastu árin hevur SSP lagt stóra áherðslu á týðningin av góðum og tøttum foreldra-samarvi, umframt undirvísing og vegleiðing í at nýta rættan atburð á netinum við talgildum fólkaskikki.

Í mars 2022 fekk lögmaður handað “Heildarættan um at fyrirbyggja og tálma rúsevnismissnýtslu í Føroyum 2022-2028”, og her var tilmælið frá arbeiðsbólkinum greitt: “Fyrirbygging og lívsmeistran eru bestu amboðini at tálma rúsevnismissnýtslu.” Samstundis bleiv ynski sett fram um at gera SSP-samstarvið sjónligari í samfelagnum og seta sjóneykuna á rúsevnisfyrirbygging í arbeiðinum hjá SSP. Hetta hevur SSP-ráðgevingin serliga tikið til eftirtektar og stig til. SSP-ráðgevingin hevur síðani heildarættanina víðkað virksemd við at fáa nýggjan ráðgeva í brotsfrøði við royndum at fyrirbyggja rúsdrekka- og rúsevnismissnýtslu millum ung. Metstór luttøka var eisini á árligu SSP-ráðstevnunni, har dentur var á familjusbond og íslenska myndlinum innan SSP-arbeiði. Nógv orka er lögð í at styrkja SSP-samstarvið enn meira fyri at vitanardeila og skipa fyri fleiri einsháttadum, mennandi og uppbyggjandi átøkum fyri børn og ung í Føroyum. Sum dømi kann nevast átakið, “Sára og Aleks”, ið

barnaverndartænasturnar fara at veita øllum 4-6. flokkum komandi skúlaár. Endamálið er at kunna børnin um, hvat ein sosialur myndugleiki er, hvat fráboðanskylda og vansorgan eru, umframt hvørjar støður kunnu taka seg upp, har barnaverndartænastan kann veita hjálp. Hesi nýggju átøk verða somuleiðis við til at gera SSP-samstarvið enn sjónligari.

Verkætlanin, Talgilda HeilsuSkipanin, til kommunalu heilsutænasturnar

Kommunufelagið samskipar vegna eldraðkinu eisini Cosmic-verkætlanina, sum er staðsett við einum verkætlanarleiðara í Kommunuhúsinum.

Cosmic er sjúklingajournalskipan fyri allar borgarar í Føroyum. Eldraðkinu varða av nøkrum av teimum mest kompleksu og veikastu sjúklingunum, og tí eru stórir fyrirmunir fyri bæði borgarar og starvsfólkið innan eldraðkið, at økið gerst partur av Talgildu Heilsuskipanini, THS.

THS fevnir um sjúklingajournalskipan fyri allar borgarar í Føroyum. Kommunalu heilsutænasturnar fevna um allar veitingar í bú- og heimatænastunum, og sera nógv meirvirdi er skapt fyri borgaran og samfelagið sum heild, tá Sjúkrahúsverkið, kommunulæknar, Apoteksverkið og kommunalu heilsutænasturnar arbeiða í somu skipan.

Kommunalu heilsutænasturnar varða millum annað av borgarum við kompleksum sjúkum. Fleiri av hesum borgarunum fáa ikki sjálv greitt frá síni sjúkrasøgu ella endurgivið frá eini læknarvitjan.

Heimasjúkrarøktin mótir nýggjum sjúklingum hvønn dag, og hesi kunnu vera í øllum aldri.

Við THS fáa avvarðandi partar innan heilsuøkið eina felags skrásetingarskipan við felags minni, og hetta er góður stuðul til at kunna veita borgarunum góða og tryggja tænastru. Samstundis fáa starvsfólkini smidligari arbeiðsumstøður.

Í februar 2022 varð journalskipanin dagførd, og kommunalu heilsutænasturnar fáa stóra gleði av funkum í nýggju dagføringini, eins og royndirnar, sum Sjúkrahúsverkið hevur við skráseting í journalskipan, gagna víðari framburðinum í verkætlanini væl.

Málið fyri 2022 var at fáa pilotdeildirnar í rakstur. Heilsu- og umsorganartænastan í Tórshavn, Norðoya Bú- og Heimatænasta og Roðin eru í stýrisbólkinum fyri verkætlanina. Hesi trý øki veita eisini starvsfólk til verkætlanina til samskipan, kravfesting, uppseting og test. Pilotdeildirnar eru tey fyrstu, sum skjalfesta í skipanini og gera tillagingar saman við Sjúkrahúsverkinum.

Verkstovur vórðu hildnar frá mars til juni viðvíkjandi uppseting og test. Í september byrjaði verkseting, og Sambýlið á Heygnum í Norðoya Bú- og Heimatænastu var fyrst á skipanina tann 19. september. Eina viku seinni kom pilotdeild hjá Roðanum á skipanina, og í november kom

pilotdeild hjá Heilsu- og umsorganartænastuni í Tórshavn á skipanina.

Í desember til februar 2023 varð arbeiðt við tillagingum til uppsetingina.

Landslæknin hevur framt eftirlit á fleiri bústovnum í vetur, og vitjaði millum annað pilotdeildina hjá Roðanum. Ummælið av hesum var, at uppsetingini er púra í tráð við vegleiðing frá Sundhedsstyrelsen, at journalskipanin stuðlar væl undir tær arbeiðsgongdir, sum eru á einum bústovni, og gevur greiða mynd av støðuni hjá borgaranum. Hetta er dygdarmennarum, sjúkrarøktarfrøðingum, terapeutum í pilotbólkinum og starvsfólkunum í THS/Sjúkrahúsverkinum fyri at takka. Hesi hava gjørt eitt áhaldandi megnararbeiði.

Fram móti sumri 2023 verður arbeiðt við at verkseta bústovnar hjá Heilsu- og umsorganartænastuni hjá Tórshavnar kommunu, Norðoya Bú- og Heimatænastu og Roðanum. Nógv arbeiði er eftir, fyri at verkætlan kemur á mál, tí framvegis er eftir at gera uppseting fyri heimatænastuna, og arbeiðt verður áhaldandi við samskipti millum Sjúkrahúsverkið, kommunulæknar, Apoteksverkið og kommunalu heilsutænasturnar.

Hendingar í árinum

Stuðul til kristiligar felagsskapir

Viðkomandi nevnd í einari kommunu var farin undir at endurskoða stuðulspolitikkin hjá kommununi. Í hesum sambandi hevði spurningurin tikið seg upp, um kommunan kundi stuðla kristiligum felagsskapum. Kommunan ætlaði at gera eina heildarvegleiðing um, hvat kommunan kann stuðla.

Skrivstovan vísti á, at hetta økið er trupult at siga nakað beinrakið um í stuttum. Yvirskipaða kravið til virksemd hjá kommununi er tó (tá ið tað ikki er lógarbundið), at tað skal vera til frama fyri ein viðkomandi tørv hjá borgaranum, og vera grundað í tørvinum hjá kommunala felagsskapinum. Eisini er í útgangsstøðinum krav um at halda virksemd lokalt, ikki virka til frama fyri einstaklingar og ikki fara inn á myndugleikaøkið hjá øðrum.

Sum tummilsregla kann kommunan spyrja, um kommunan sjálv kundi skipað fyri tí, sum stuðul verður veittur til, ella sum peningurin fer at vera brúktur til. Er svarið ja, so er mann oftast á heilt góðari leið.

Givið er tað, at tað er ikki ein kommunal uppgáva at virka sum kristiligur felagsskapur. Og tað ger kommunan nokk í stóran mun, um reinur rakstrarstuðul verður latin slíkum felagsskapi.

Hinvegin er eins givið, at kommunan kann stuðla til dømis mentanarligum átøkum/ tiltøkum í sínum øki, og hetta er sjálvandi ikki tongt at, hvør skipar fyri – men harafturímóti innihaldinum.

Hendingar í árinum

Ósemja millum grannar var ikki mál fyri kommununa

Tveir grannar vóru ósamdir um ymisk viðurskipti um markið millum ognir teirra. Serliga snúði tað seg um, hvør átti garðin millum ognirnar og um eitt grannaloyvi, sum ein fyrrverandi eigari hevði givið til annan grannan. Grannarnir spurdu seg fyri hjá kommununi, hvussu viðurskiptini skuldu vera teirra millum.

Skrivstovan metti, at her var talan um reint privatar ósemjur. Leikluturin hjá kommununi í hesum sambandi er at vera grannunum til hjálpar við teimum upplýsingum, sum kommunan kann hugsast at hava um málið. Kommunan hevur ongan annan leiklut í málinum, tí tað er ikki uppgávan hjá kommununi at loysa ósemjur av slíkum slag.

8. At enda

Kommunurnar í Føroyum eru vorðnar ein alsamt størri og meira týðandi partur av føroyska vælferðarsamfelagnum. Vælferðarsamfelagið, sum øllum kunnugt í framtíðini kemur undir trýst orsakað av teimum stóru demografisku broytingunum, sum liggja fyri framman.

Tað er tí meira umráðandi enn nakrantíð, at land og kommunur finna felags stev í fyrireikingunum til tær bygnaðarbroytingarnar, sum øll faklig tilmæli siga tørv vera á, og sum tykjast neyðug fyri at framtíðar ættarlið eisini skulu kunna liva í einum framkomnum og væl-virkandi vælferðarsamfelagi.

Endamálið hjá okkum øllum, bæði landspolitikarum og kommunupolitikarum, má vera at fáa eitt samfelag, ið mennist í javnvág, har liviligt er í øllum landinum, og har tann einstaki hevur rætt til grundleggjandi vælferðartænastur, uttan mun til hvar í landinum hann búleikast.

Sama um vit sita í lögtinginum ella í kommununum, so eru vit fólksins tænarar, og hóast vit sum kommunustýrslimir eru valdir lokalt, so eiga vit altíð at hugsa um heildina eisini og um framtíðina hjá hesum samfelagi.

Tí skulu vit finna loysnirnar í felag, land og kommunur. Ikki stuttskygdar, men loysnir sum ganga longri fram enn fyra ár.

Tað er somuleiðis umráðandi, at vit kommunustýrslimir, eins og lögting og landsstýri, altíð seta borgaran í miðdepilin. Fyri tann einstaka hevur tað týðning at fáa eina tænastru frá tí almenna, tá ið tørvur er á slíkari. Tað hevur minni týðning, um tað er kommuna, ella um tað er ein landsmyndugleiki, sum veitir neyðugu tænastru.

Vit vóna, at góða samskiptið sum higartil hevur verið við nýggja landsstýrið, heldur áfram.

Áhugamálini hjá kommununum verða best tryggjað í einum sterkum kommunufelagsskapi. Vit mugu ásanna, at tørvurin á einum sterkum felagsskapi er størri nú enn nakrantíð áður.

Tí hevur ongantíð verið so neyðugt sum í dag, at vit standa saman, halda fast við áræðið og við at vilja finna felags loysnir.

Takk fyri og framhaldandi góðan aðalfund!

9. Kommunubúskapurin í 2022

Gongdin í fólkatálinum í 2022

Vøxsturin í fólkatálinum, sum byrjaði í 2013, helt fram í 2022, og við ársenda 2022 búðu 54.200 fólk í Føroyum. Hetta er 635 fleiri enn við ársbyrjan, og ein vøxstur á 1,2%.

Vøxsturin seinnu árin hevur verið rættiliga ójavn býttur millum kommunurnar, og soleiðis var eisini í 2022. Eins og undanfarin ár er mesti vøxsturin í miðstaðarøkinum. Størsti vøxsturin er í kommununum rundan um Skálafjørðin – ivaleyst eitt úrslit av Eysturoyartunlinum.

Talva 2

Fólkatálið í kommununum við ársbyrjan og ársenda í 2022

Kommuna	1. januar 2022	1. januar 2023	Vøxstur	Vøxstur %
Tórshavnar kommuna	22.704	23.036	332	1,5%
Klaksvíkar kommuna	5.382	5.421	39	0,7%
Runavíkar kommuna	4.270	4.342	72	1,7%
Eystur kommuna	2.240	2.263	23	1,0%
Vága kommuna	2.165	2.185	20	0,9%
Sunda kommuna	1.818	1.832	14	0,8%
Tvøroyrar kommuna	1.769	1.771	2	0,1%
Fuglafjarðar kommuna	1.612	1.627	15	0,9%
Nes kommuna	1.450	1.500	50	3,4%
Vágs kommuna	1.376	1.363	-13	-0,9%
Vestmanna kommuna	1.257	1.267	10	0,8%
Sørvágs kommuna	1.249	1.246	-3	-0,2%
Sjóvar kommuna	1.134	1.188	54	4,8%
Eiðis kommuna	788	804	16	2,0%
Hvalbiar kommuna	678	666	-12	-1,8%
Kvívíkar kommuna	598	604	6	1,0%
Sands kommuna	525	524	-1	-0,2%
Skopunar kommuna	449	472	23	5,1%
Hvannasunds kommuna	416	428	12	2,9%
Viðareiðis kommuna	353	348	-5	-1,4%
Sumbiar kommuna	357	343	-14	-3,9%
Porkeris kommuna	317	332	15	4,7%
Kunoyar kommuna	147	150	3	2,0%
Skálavíkar kommuna	138	125	-13	-9,4%
Hovs kommuna	101	104	3	3,0%
Húsavíkar kommuna	109	103	-6	-5,5%
Fámjins kommuna	84	79	-5	-6,0%
Fugloyar kommuna	38	43	5	13,2%
Skúvoyar kommuna	41	34	-7	-17,1%
Alt landið	53.565	54.200	635	1,2%

Kommunubúskapurin

Roknskapirnir hjá kommununum fyri 2022 eru ikki endaliga uppgjördir enn, men mett verður, at rakstrarútreiðslurnar hjá kommununum vóru samanlagt 2.319 mió. kr. í 2022. Inntøkurnar vóru 3.020 mió. kr., og tað hevur við sær, at rakstrarúrslitið fyri allar kommunur samanlagt var umleið 701 mió. kr. í 2022.

Íløgurnar verða mettar til 752 mió. kr. í 2022, og tað ber við sær, at samlaða úrslitið fyri allar kommunur samanlagt verður eitt hall á umleið 51 mió. kr. í 2022. Hetta er fimta árið á rað, at hall er samanlagt í kommunala geiranum. Í 2020 var hallið 273 mió. kr., og í 2021 var tað 73 mió. kr.

Tað eru tær søguliga stóru íløgurnar, ið eru orsök til, at hall hevur verið seinastu fyra árin. Verður einans hugt at sjálvum rakstrinum, so er talan um eitt hampiligt rakstraravlop, sum er eitt sindur størri enn árliðu íløgurnar vanligu eru. Roknað verður við einum meira vanligum støði á íløgnum komandi árin, og so verður væntandi aftur avlop í kommunala geiranum.

INNTEKUR

Samlaðu inntøkurnar hjá kommununum vóru umleið 2.812 mió. kr. í 2021.

Størsti parturin av inntøkunum hjá kommununum stava frá kommunuskatti. Í 2022 var talan um 2.245 mió. kr., og tað er umleið 3/4 av samlaðu inntøkunum.

Inntøkurnar frá skatti av inngjøldum til eftirløn hava, síðan eldraðkið var lagt út í 2015, verið ein munandi og vaksandi partur av kommunalu inntøkunum. Í fjør gjørdist talan um 475 mió. kr. Restin av inntøkunum stavar frá felagsskattinum, sum var 196 mió. kr. og afturbering fyri serskipanir, sum var 104 mió. kr.

Inntøkurnar vuku við 210 mió. kr. samanlagt í 2022, og tað samsvarar við 7,5%. Tað má sigast at vera ein sera góður vøxstur. Serliga um hugt verður í mun til 2021, har inntøkurnar vuku einans 18 mió. kr. samanlagt, ella 0,6%. Kommunuskatturin vaks heili 5,8% í 2022. Hetta er sera góður vøxstur, men tó ikki óvæntað, havandi í huga at vøxstur er bæði í sáttmálalønunum og í løntakaratalinum.

Felagsskatturin gjørdist heilar 52 mió. kr. størri í 2022 enn í 2021. Tann felagsskatturin, sum kommunurnar finga í 2021, var fyri roknskaparárið 2020, sum var árið, korona rakti landið. So tað var væntandi, at inntøkurnar frá felagsskatti fór at lækka í 2021, og at tær síðan fóru at vaxa aftur í 2022.

KOMMUNUSKATTUR

Kommunuskattur verður rindaður av skattskyldugu inntøkuni omanfyri botnfrádráttin á 30 tús. kr. Botnfrádrátturin, ið er ásettur í skattalógini, hevur hevur verið óbroyttur síðan 2008. Frá útroknaða skattinum verður drigin ein barnafrádráttur, ið kommunustýrið sjálvst ásetur.

Kommunuskattaprosentini hava sum heild verið lækkandi seinastu árin, og barnafrádrátturin hevur sum heild verið hækkandi.

Grundarlagið undir kommunuskattinum er rættiliga ymiskt kring landið. Tað, sum serliga kann minka um grundarlagið undir kommunuskattinum er, um nógvir pensjónistar búa í kommununi, tí fólk- og fyrirtíðarpensjón eru næstan skattafríar. Men eisini hevur tað stóra ávirkan, um nógv arbeiða uttanlands ella eru undir serskipanum sum FAS og DIS.

Minsta kommunuskattin pr. íbúgva í 2022 fekk Hovs kommuna við 29.000 kr. pr. íbúgva. Hinvegin fekk Fuglafjarðar kommuna helvtina meira, 45.500 kr. pr. íbúgva. Í miðal fáa kommunurnar umleið 41.500 kr. í kommunuskatti fyri hvønn íbúgva.

FELAGSSKATTUR

Sambært § 5 í ásetingarlógini fellur 70% av felagsskattinum til landið og 30% til kommunurnar. Skatturin fellur ymiskt, alt eftir hvar í landinum feløg eru heimahoyrandi. Tó rinda peningastovnar, tryggingarfyrirtekur, telesamskiftisfyrirtekur, oljusølufyrirtekur og vinnurekandi grunnar skatt til allar kommunur.

Tað er sera ymiskt, hvussu felagsskatturin hiltast hjá kommununum. Seinastu árin hava serliga tær kommunur, har alivirksemi er, og har uppsjóvarfeløg eru heimahoyrandi, fingið væl av inntøku. Nógv mestu inntøku pr. íbúgva í 2022 fekk Fuglafjørður, har inntøkan var omanfyri 13.000 kr. pr. íbúgva. Hinvegin eru fleiri kommunur, ið fáa minni enn 1000 kr. pr. íbúgva. Miðal fyri alt landið var 3.600 kr. fyri hvønn íbúgva í 2022.

Talva 3

Úrslit samanlagt fyrir allar kommunur

	2020	2021	Meting 2022
Rakstur	2.136	2.238	2.319
Inntøkur	2.794	2.811	3.020
Rakstrarúrslit	658	572	701
Íløgur	931	646	752
Samlað úrslit	-273	-73	-51

Talva 4

Inntøkurnar hjá kommununum í 2022

	Meting 2022 í mió. kr.	Vøkstur 2022 í mió. kr.	Vøkstur 2022 í %
Kommunuskattur	2.245	122	5,8%
Felagsskattur	196	52	36,1%
Eftirlønarskattur	475	38	8,6%
Afturbering	104	-2	-1,9%
Tilsamans	3.020	210	7,5%

Talva 5

Samlaðar rakstrarútreiðslur hjá kommunum

	Meting 2022 í mió. kr.	Vøkstur 2022 í mió. kr.	Vøkstur 2022 í %
Kommunal fyrisiting	243	5,0	2,1%
Almanna- og heilsumál	771	30,6	4,1%
Børn og ung	529	48,2	10,0%
Undirvísing	161	2,5	1,6%
Mentan og frítíð	158	-3,3	-2,0%
Teknisk mál	295	-0,9	-0,3%
Kommunal virki	101	-15,2	-13,1%
Íbúðarmál	39	3,3	9,4%
Rentur	23	10,7	86,1%
Tilsamans	2.319	81,0	3,6%

Talva 6

Samlaðar íløgur hjá kommunum seinastu 3 árinum

Mið. kr.	2020	2021	Meting 2022
Kommunal fyrisiting	8	2	1
Almanna- og heilsumál	85	59	12
Børn og ung	50	40	47
Undirvísing	262	35	44
Mentan og frítíð	82	129	132
Teknisk mál	253	274	349
Kommunal virki	191	105	169
Tilsamans	931	646	752

Hendingar í árinum

Kommunustýrslimur kundi
ikki vera við í viðgerð

Umsitingin í einari kommunu vendi sær til skrivstovuna um privata vinnuvirksemið hjá kommunustýrslimi.

Kommunustýrslimurin hevði fyrirtøku, sum kundi bjóða seg fram at gera uppgávur fyrir kommununa. Sum kommunustýrslimur kundi hann fáa kunnleika til kostnaðarmetingar, váðametingar og annað, sum onnur vinnurekandi ikki høvdu atgongd til.

Skrivstovan upplýsti, at ein kommunustýrslimur sjálvandi kann bjóða seg fram sum privatur vinnurekandi at loysa uppgávur fyrir kommununa. Men hann eigur ikki at vera við í kommunalu viðgerðini av eitt nú ítøkiligum uppgávum, sum kommunan ætlar at veita út – og sum liggja innan fyrir hansara vinnuligu áhugamál.

Serliga tvær orsakir eru til hetta: Onnur er, at kommunustýrslimurin gerst ógegnigur, um hann hevur serligt (persónligt ella vinnuligt) áhugamál í einum máli. Hin er, at kommunustýrslimurin ikki skal hava framíhjárætt til upplýsingar ella annan serligan fyrirum framum onnur vinnurekandi.

Tað er altíð ein ítøkilig meting, um kommunustýrslimurin kann vera partur av málsviðgerðini. Í hesum sambandi er ikki nóg mikið, at hann bert hevur onkran hypotetiskan áhuga í einum máli. Og kommunustýrslimurin kann vanligu eisini vera við til at gera meira yvirskipaðar kommunalar raðfestingar – eisini hóast partar av hesum eru innanfyri vinnuligu áhugamál hansara.

SKATTUR AV EFTIRLÖNARINNGJÖLDUM

Sambært §12, stk. 1 í eftirlønarlógini fellur skatturinn av inngjöldum til pensjón til kommunurnar eftir talinum av persónum 67 ár ella eldri. Tó so, at talið av borgarum 67 ár ella eldri í Sandoy verður hækkað við 30%.

Skatturinn fellur serliga til tær kommunur, har nógv eldri búgva, og tað eru yvirhøvur kommunur í Suðuroy og Sandoy. Mest pr. íbúgva í 2022 fingur Húsavíkar og Skúvoyar kommunur við meira enn 25.000 kr. fyri hvønn íbúgva. Minst fekk Sjóvar kommuna við 7.400 kr. fyri hvønn íbúgva. Miðal fyri landið var umleið 8.800 kr. fyri hvønn íbúgva í 2022.

AFTURBERING VEGNA DIS, FAS OG FRÁDRÁTTIR

Í sambandi við at kommunurnar yvirtóku eldraðkið 1. januar 2015 var ásett í løgtingslóg nr. 136 frá 19. desember 2014 um endurgjald til kommunur vegna frádráttir og serskattaskipanir, at kommunurnar árliga fáa eina upphædd, ið samsvarar við 19,1% av:

- DIS-inntøku
- FAS-inntøku
- Fiskimannafrádráttinum (§ 25a)
- Uttanlandsfrádráttinum (§ 25b)

Endurgjaldið verður latið kommunum eftir bústaði hjá viðkomandi skattgjaldara.

Nógv mest í 2022 fingur Skálavíkar og Kunoyar kommunur við omanfyri 4.300 kr. fyri hvønn íbúgva. Minst fingur Skúvoyar og Fámjins kommunur umleið 800 kr. fyri hvønn íbúgva. Í 2022 var talan um í miðal 1.900 kr. fyri hvønn íbúgva fyri alt landið.

RAKSTRARÚTREIÐSLUR

Samlaðu rakstrarútreiðslurnar hjá kommununum verða mettar til 2.319 mió. kr. í 2022. Í 2021 vóru samlaðu rakstrarútreiðslurnar 2.238 mió. kr. Vøksturinn var 81 mió. kr., ið samsvarar við 3,6%. Hetta má sigast at vera ein hóskandi vøkstur, havandi í huga, at fólkatalið vaks við 1,5%, og at eisini ein munandi vøkstur var í almennu sáttmálaráttunum í 2021.

Størsta íkastid til vøksturinn í 2022 kom frá økinum, børn og ung, og orsøkin er stóri útreiðsluvøksturinn á dagstovnaøkinum.

ÍLØGUR

Kommunalu íløgurnar hava verið søguliga stórar seinastu árinum. Íløgurnar í 2021 vóru munandi minni enn undanfarin ár, men í 2022 vaksu íløgurnar aftur. Roknað verður við samanlagt 752 mió. kr. í 2022.

Stóru íløgukini í 2022 vóru innan teknisk mál og mentan og frítíð. Innan teknisk mál er tað serliga byggibúning, vegir og havnir, sum fylla nógv. Innan mentan og frítíð er tað serliga ítróttanlegg.

Hendingar í árinum

Borgarstjórával í úrtíð

Tá ið ein borgarstjóri leggur sessin frá sær, skal ein nýggjur veljast. Hetta var stóðan í einari kommunu í farna ári, og í hesum sambandi tóku fleiri lögfrøðilig ivamál seg upp. Millum hesi var spurningurinn, um tað var eitt krav eftir kommunustýrslógini, at kommunustýrið skuldi vera fullmannað, tá ið nýggi borgarstjórin varð valdur. Umsitingin vendi sær tí til skrivstovuna um hetta.

Skrivstovan vísti á, at lógin ikki hevur nakra áseting um, hvussu kommunustýrið skal vera mannað, tá ið nýggjur borgarstjóri skal veljast. Tí var og er hetta ein tulkingarspurningur.

Tað eru viðurskifti, sum tala fyri, at val av borgarstjóra skal viðgerast, sum var tað fyrsti fundurin í valskeiðnum, tá ið krav er um fulla manning. Og tað eru viðurskifti, sum tala fyri, at talan er um ein regluligan kommunustýrisfund.

Skrivstovan metti, at mest talaði fyri, at talan er um ein regluligan fund. Hetta varð grundað á, at kravið um fullmannað kommunustýri helst má metast sum eitt undantak, sum er beinleiðis ásett í lógartekstinum, og sum tí bert er galdandi fyri fyrsta fundin. Somuleiðis tekur lógin stóðu til onnur viðurskifti viðvíkjandi nývali av borgarstjóra, og í hesum sambandi er onki ásett um, hvussu kommunustýrið skal vera mannað.

Dentur varð tó lagdur á, at hetta er ein tulkingarspurningur, og í evsta føri er tað upp til fyrst kommunustýrið og síðani møguliga eftirfylgjandi kærmyndugleika at taka stóðu til, um fundurin var lógligur og viðtøkuføur.

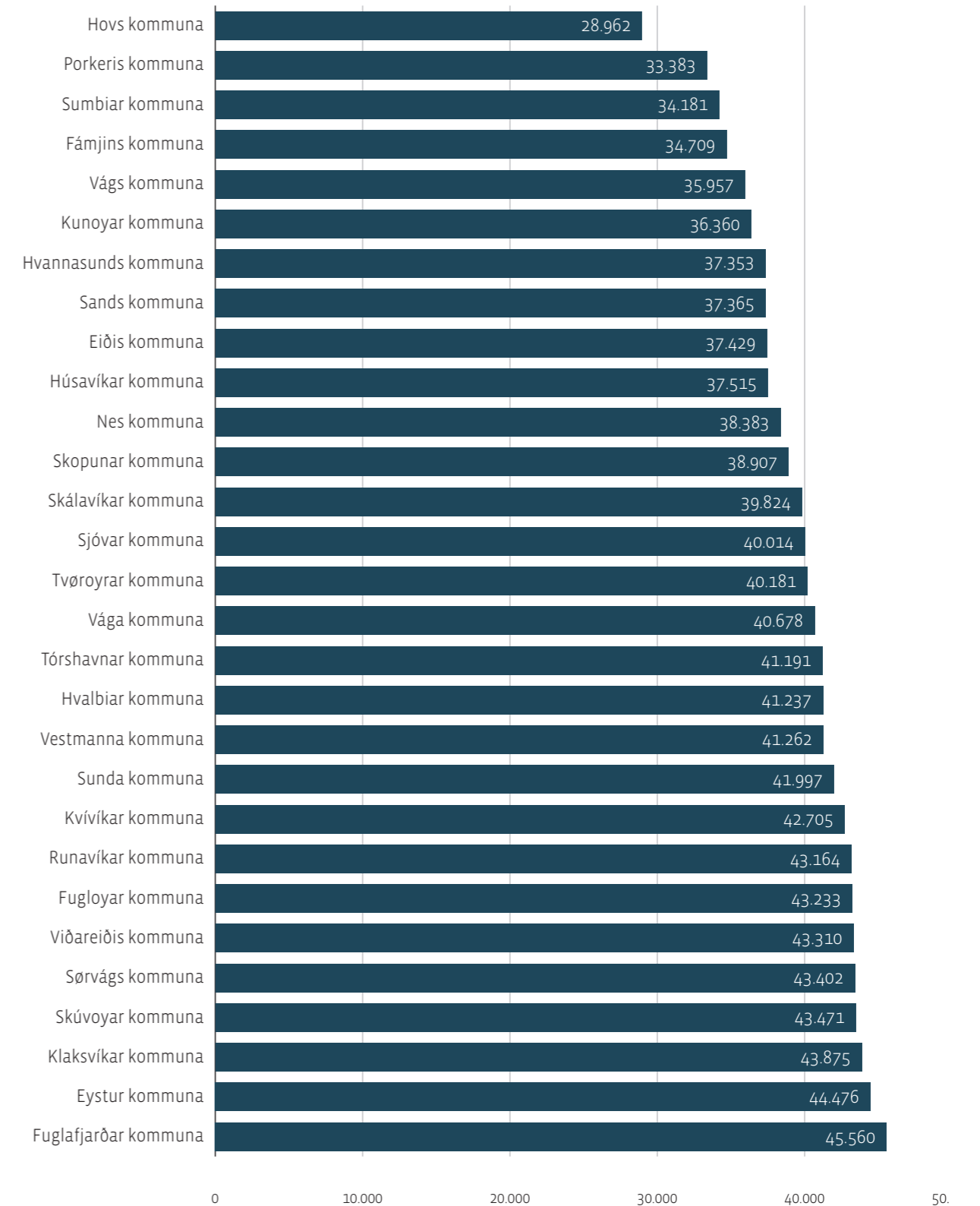

Talva 7

Kommunuskattaprosent og barnafrádráttur í 2023

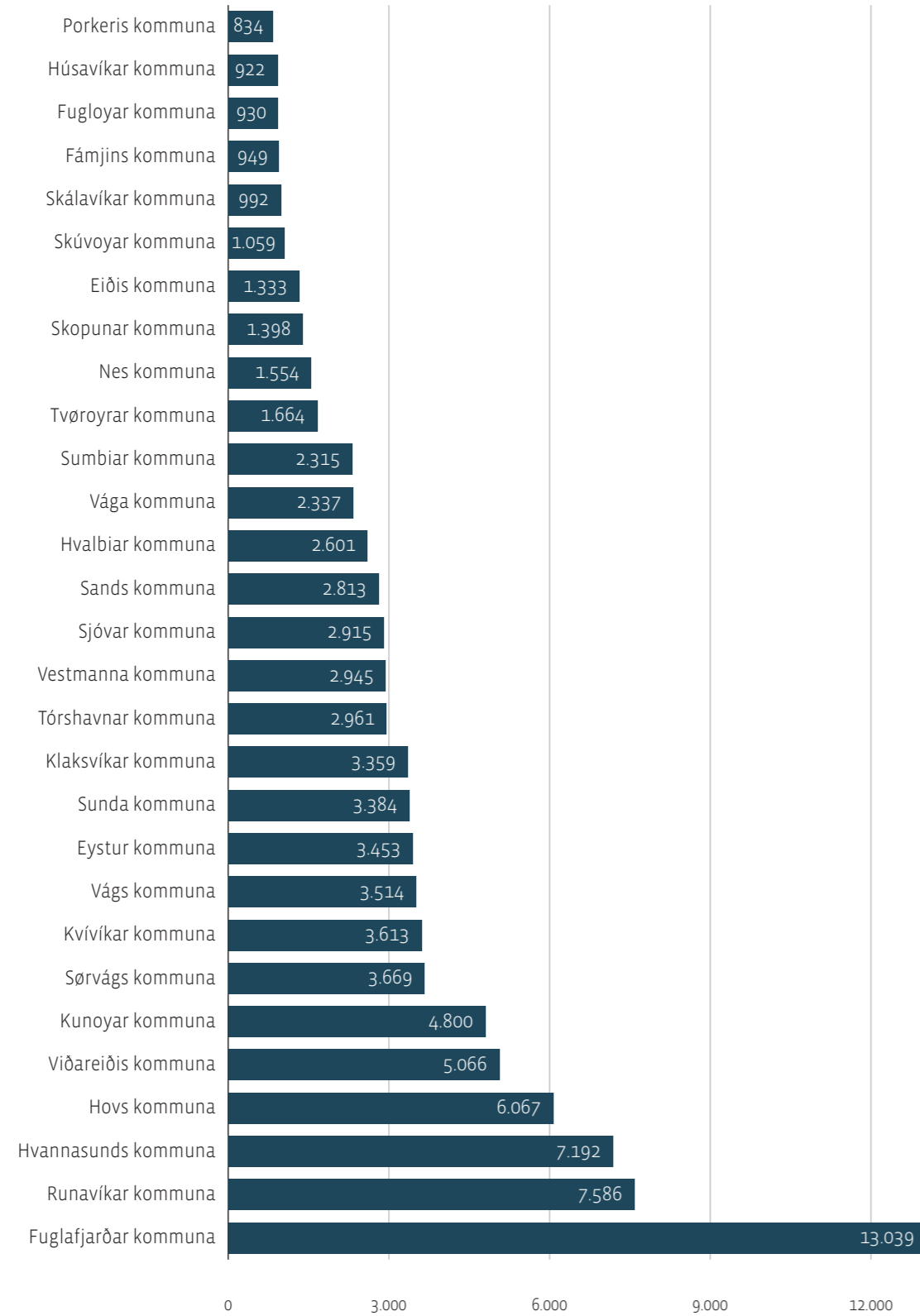
Kommuna	Skattaprosent (%)	Barnafrádráttur (kr.)
Fugloyar kommuna	16,00	10.000
Viðareiðis kommuna	20,50	8.000
Hvannasunds kommuna	19,75	7.000
Klaksvíkar kommuna	20,75	5.500
Kunoyar kommuna	18,50	7.000
Fuglafjarðar kommuna	21,25	7.500
Eystur kommuna	20,50	8.500
Nes kommuna	20,50	5.500
Runavíkar kommuna	21,50	8.000
Sjóvar kommuna	21,00	7.000
Eiðis kommuna	18,75	8.000
Sunda kommuna	21,50	6.500
Kvívíkar kommuna	21,00	5.100
Vestmanna kommuna	21,25	5.000
Vága kommuna	21,75	6.500
Sørvágs kommuna	21,00	6.500
Sands kommuna	20,75	8.500
Skopunar kommuna	20,85	6.000
Skálavíkar kommuna	21,00	9.000
Húsavíkar kommuna	21,00	7.000
Skúvoyar kommuna	16,00	8.000
Hvalbiar kommuna	20,60	6.500
Tvøroyrar kommuna	20,90	7.000
Fámjins kommuna	16,00	7.000
Hovs kommuna	18,00	8.000
Porkeris kommuna	21,00	7.500
Vágs kommuna	21,30	6.000
Sumbiar kommuna	19,00	6.000
Tórshavnar kommuna	19,00	9.000
Hægsta	21,75	10.000
Miðal	20,10	7.702
Lægsta	16,00	5.000

Talva 8

Kommunuskattur í kr. pr. íbúgva í 2022

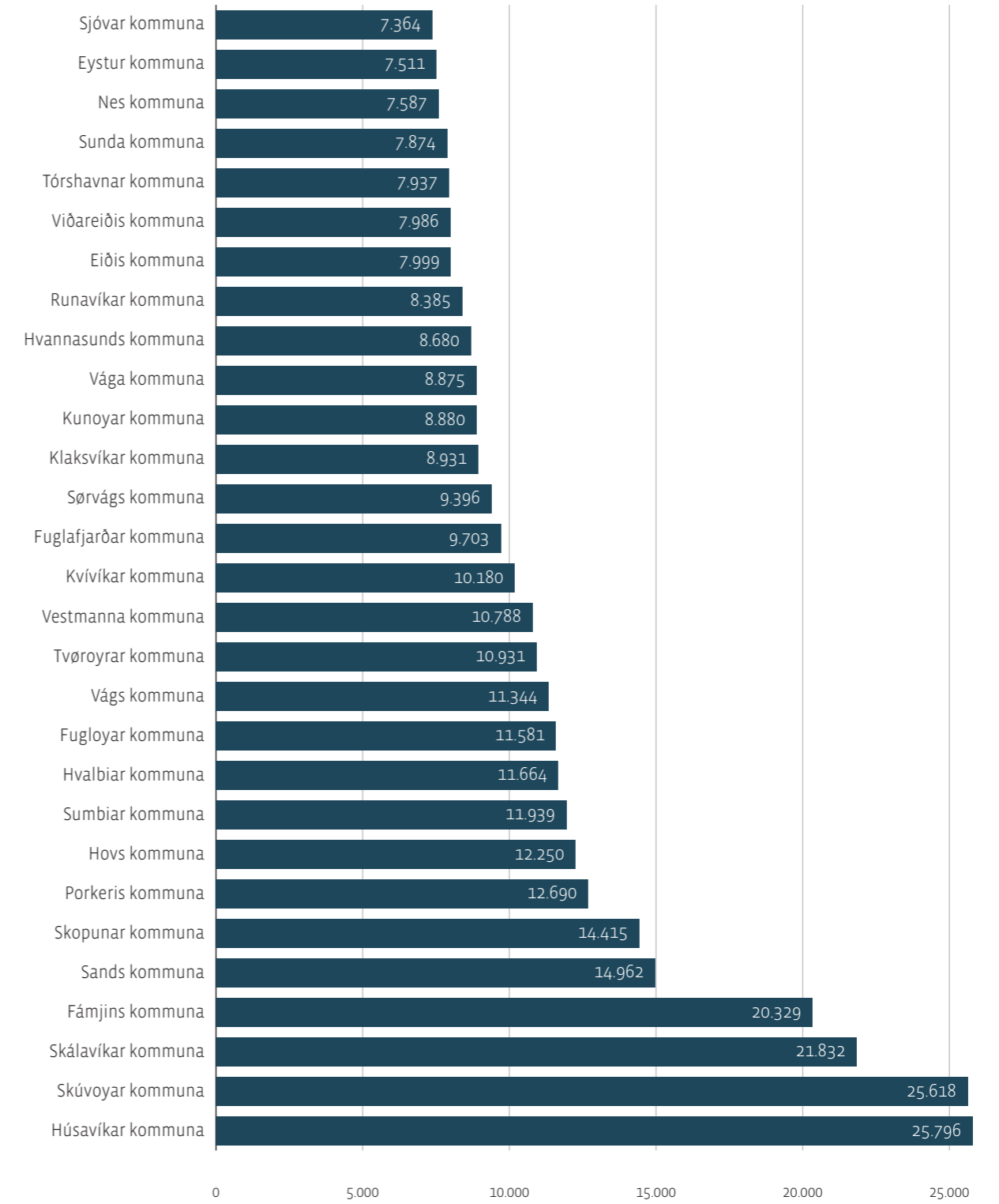
Talva 9

Felagsskattur í kr. pr. íbúgva í 2022

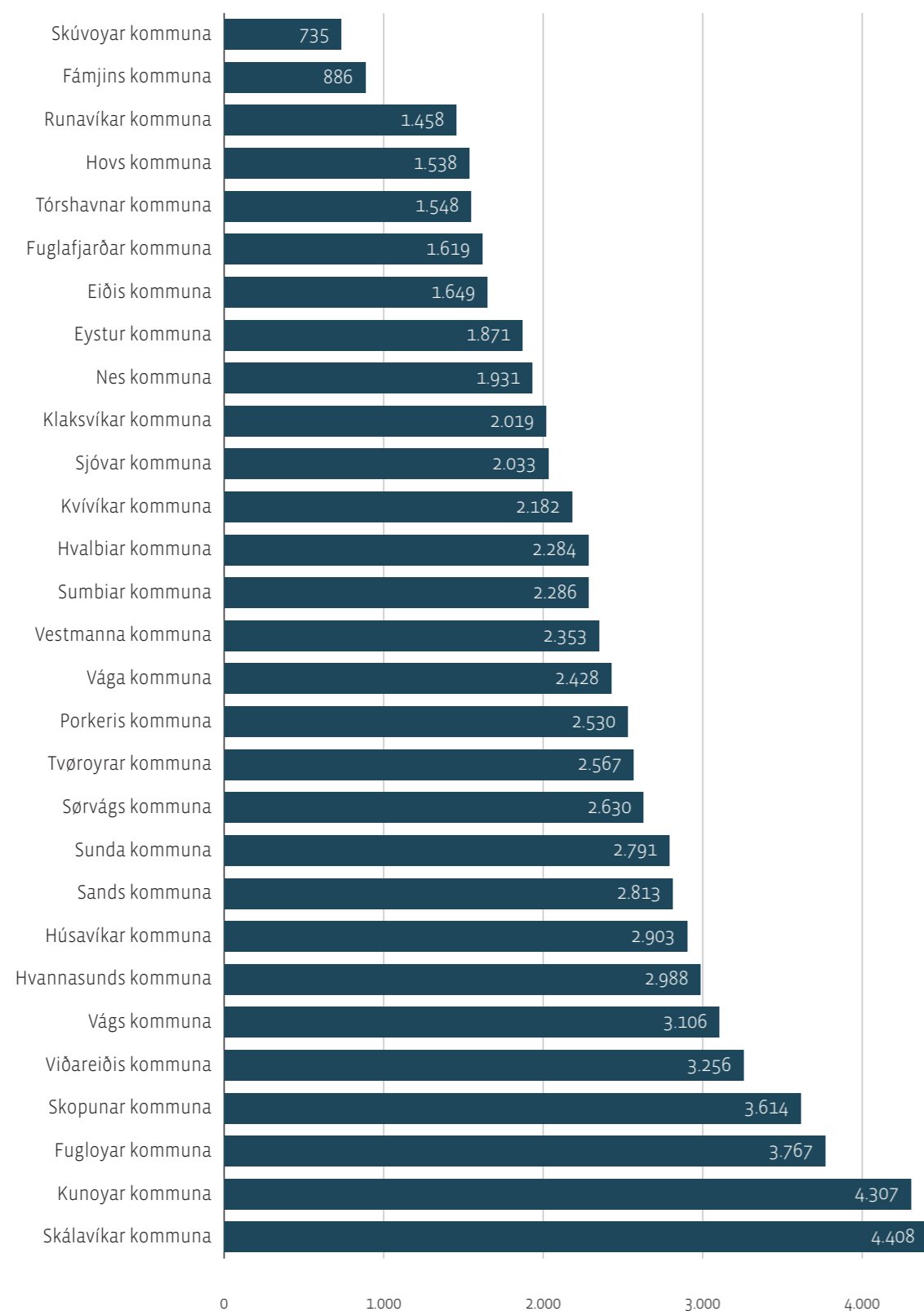
Talva 10

Eftirlønarskattur í kr. pr. íbúgva í 2022

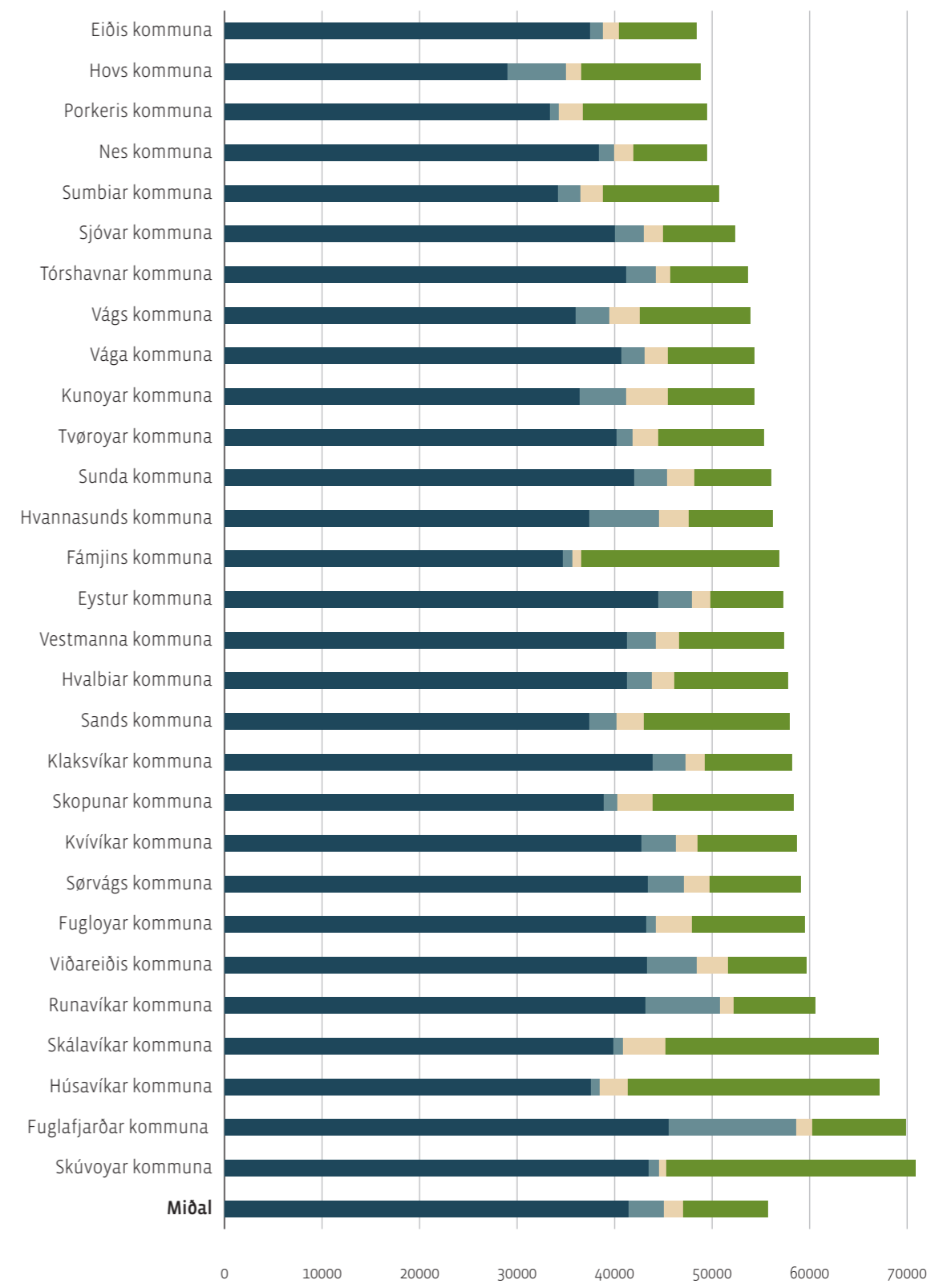
Talva 11

Afturbering í kr. pr. íbúgva í 2022

Talva 12

Inntøkur samanlagt í kr. pr. íbúgva í 2022

FÍGGJARSTÖÐAN

Mett verður, at samlaða nettoskuldin hjá kommununum var umleið 890 mió. kr. við ársenda í 2022. Tá nettoskuldin verður gjørd upp, verða tøkur peningur og onnur fíggjarlig áogn drigin frá bruttoskuldin.

Nettoskuldin er av serliga stórum áhuga í kommunalium høpi, tí hon ger av, í hvønn mun kommunan kann upptaka skuld. Í § 43, stk. 2 í kommunustýrslógini er ásett, at:

“Er nettoskuldin meira enn ein álíkning eftir einum av landsstýrismanninum árliga ásettum skattaprosenti, krevst loyvi frá landsstýrismanninum til lántøku og til broytingar í lánitreytunum”.

Tað vil siga, at er nettoskuldin omanfyri eina álíkning, kann kommunan ikki sjálv ráða yvir sínnum skuldarviðurskiftum.

Kommunala skuldin var í nógv ár í minking. Men í sambandi við at hall nú hava verið í fimm ár á rað, er skuldin økt nakað. Í miðal samsvarar nettoskuldin nú við 34% av eini álíkning við skattaprosentið á 23%. Í mun til nýggja skuldarmarkið, ið landsstýrið ætlar at áseta, er talan um 28% av einari álíkning.

Skuldarstøðan hjá kommunum hevur tó sjáldan verið so góð sum nú. Samlaða nettoskuldin samsvarar við einans 3,9% av BTÚ. Fyri 10 árum síðani var talan um 6% av BTÚ, og verður farið aftur til 1998, var talan um heili 16% av BTÚ. Samlaða nettoskuldin er sostatt lág í mun til støddina á búskapinum.

Eisini kann staðfestast, at nú eru ongar kommunur, sum hava heilt stóra skuld. Fyri 20 árum síðani vóru fleiri kommunur, sum skyldaðu fleiri ferðir eina álíkning. Fíggjarstøðan hjá kommununum má tí samanumtikið sigast at verða søguliga góð.

SKULDARMARKIÐ VERÐUR NÚ DAGFØRT

Kommunala skuldarmarkið er ásett í § 43, stk. 2 í kommunustýrslógini. Núverandi skuldarmark er definerað sum tann upphædd, ið kommunan hevði fingið inn í kommunuskatti, um skattaprosentið var 23%. Tað vil siga, at einans kommunuskattur verður tikin við, meðan hinar inntøkur verða ikki roknaðar uppí.

Fer ein kommuna upp um markið í skuld, so missir kommunustýrið sítt fíggjarliga sjálvræði. Kommunan má tá fáa loyvi frá landsstýrismanninum til lántøku og til broytingar í lánitreytunum. Eisini fær landsstýrismaðurin heimild at áleggja kommununi at gera broytingar í fíggjarætlanini, um skuldin er omanfyri markið.

Áðrenn kommunurnar í 2015 yvirtóku rakstur inntøkinum, var kommunuskatturin – so at siga – einasta veruliga inntøkukeldan, ið kommunurnar áttu. At áseta skuldarmarkið í mun til kommunuskattin, var tí sjálvsagt. Men í sambandi við útlekkingina av eldraðkinum broyttist inntøkubygnaðurin hjá kommununum grundleggjandi. Eftirlønarskattur og afturbering eru nú samanlagt næstan

hellingurin av inntøkunum í fleiri kommunum. Og í flestu kommunum sunnanfjørðs – har lutfalsliga nógv eldri fólk búgva, og lutfalsliga nógvir borgarar starvast undir serskipanum – stavar umleið ein triðingur av inntøkunum frá eftirlønarskatti og afturbering.

Í sambandi við at eldraðkið varð eftirmerkt, heittu fleiri kommunur á Kommunufelagið um at reisa málið um at dagføra kommunala skuldarmarkið, soleiðis at tað hóska til nýggja inntøkubygnaðin. Eisini vísu fleiri kommunur á, at neyðugt verður við stórum iløgum innan eldraðkið komandi árin, og í hesum sambandi verður lættari hjá øllum kommunum at luttaka í fíggjini, um skuldarmarkið

verður dagført í mun til nýggja inntøkubygnaðin.

Landsstýrið má sigast at hava gingið Kommunufelagnum á mæti í hesum máli, tí 7. mars í ár varð lógarbroyting lögð fram á lögtingi, sum hevur við sær, inntøkurnar frá afturbering og eftirlønarskatti nú verða roknaðar uppí, tá skuldarmarkið verður ásett. Talvan niðanfyri vísir ávirkanina av broytingini. Sum víst, hækka samlaða skuldarmarkið fyri allar kommunur við 580 mió. kr., ella 22%, meðan sum sæst í talvuni hækka skuldarmarkið lutfalsliga mest í kommununum sunnanfjørðs.

Talva 13

Skuldarmørkini hjá kommununum

Kommuna	Núverandi skuldarmark	Nýggja skuldarmarkið	Hækking í mió. kr.	Hækking í %
Fugloyar kommuna	2,7	3,3	0,7	25%
Viðareiðis kommuna	16,9	20,8	3,9	23%
Hvannasunds kommuna	18,6	23,6	5,0	27%
Klaksvíkar kommuna	263,6	323,0	59,4	23%
Kunoyar kommuna	6,8	8,8	2,0	29%
Fuglafjarðar kommuna	80,2	98,7	18,4	23%
Eystur kommuna	112,9	134,2	21,2	19%
Nes kommuna	64,6	78,9	14,3	22%
Runavíkar kommuna	200,5	243,2	42,7	21%
Sjóvar kommuna	52,1	63,2	11,2	21%
Eiðis kommuna	36,9	44,7	7,8	21%
Sunda kommuna	82,3	101,8	19,5	24%
Kvívíkar kommuna	28,3	35,7	7,5	26%
Vestmanna kommuna	56,6	73,2	16,7	29%
Vága kommuna	94,0	118,7	24,7	26%
Sørvágs kommuna	59,2	74,2	15,0	25%
Sands kommuna	21,7	31,0	9,3	43%
Skopunar kommuna	20,3	28,8	8,5	42%
Skálavíkar kommuna	5,5	8,7	3,3	60%
Húsavíkar kommuna	4,2	7,2	3,0	70%
Skúvoyar kommuna	2,1	3,0	0,9	42%
Hvalbiar kommuna	30,7	40,0	9,3	30%
Tvøroyrar kommuna	78,3	102,2	23,9	31%
Fámjins kommuna	3,9	5,6	1,7	43%
Hovs kommuna	3,8	5,3	1,4	37%
Þorkeis kommuna	12,1	17,2	5,1	42%
Vágs kommuna	52,9	72,6	19,7	37%
Sumbiar kommuna	14,2	19,1	4,9	34%
Tórshavnar kommuna	1.148,6	1.367,1	218,5	19%
Tilsamans	2.574,6	3.153,8	579,2	22%

Hendingar í árinum

Innlit í mál, sum ikki var liðugt viðgjørt

Ein kommuna hevði fingið ein umbøn um innlit í eitt íttøkiligt mál um byggiloyvi. Málið var enn bert viðgjørt í umsitingini og hevði ikki fingið nakra politiska viðgerð av týðningi. Ivamálið hjá kommununi snúði seg tískil um, í hvønn mun innlit skuldi latast í málið.

Skrivstovan vísti á, at innlitslógin í § 4, stk. 1 ásetir, at ein og hvør – við ávísing undantøkum – kann “... gera seg kunnugan við skjøl, sum ein myndugleiki hevur móttikið ella gjørt sum liður í fyrisingarligari saksviðgerð í sambandi við virksemi myndugleikans.”

Hetta skal skiljast soleiðis, at borgarin fær rætt til innlit í tí løtu, skjalið er hjá kommununi – um treytirnar fyri innliti annars eru loknar.

Harvið fevnir rætturin til innlit eisini um mál, sum eru undir viðgerð. Kommunan kann av somu orsök ikki vísa innlitsumbøn aftur vísandi til, at málið ikki enn er á ávísing stigi í málsviðgerðini hjá kommununi.

Víst varð samstundis á, at kommunan kortini eigur at meta um, hvørt ávísir partar av málinum sambært galdandi reglum kunnu og/ella eiga at verða undantikin innliti.

10. Kommuna og kommunuhugtakið

Tann kommunala skipanin, ið vit í dag hava í Føroyum, er í stóran mun ávirkað av danskari og norðurlendskari fyrisitingar- og lóggávusiðvenju. Men hugtakið lokalt sjálvvræði er elligamalt og byggir á hugsunarhátt úr rómverskum rætti, og snúði seg í hvøudsheitum um, at borgarar í einum býi ella øki høvdu framhjárættindi sum borgarar í rómverska ríkinum, men vórðu stýrd av eignum lokalum myndugleikum eftir sínum egnu lógum.

Longu seint í miðöldini høvdu kommunur nógv ymsar uppgávur at røkja og hetta broyttist nakað undir einaveldinum, men við dansku grundlógini frá 1849 bleiv sjálvstøðugi rætturin hjá kommununum til at røkja egnar uppgávur staðfestur. Tó var staturin eftirlitsmyndugleiki. Fyrsta føroyska kommunulógin kom í 1872, og nú galdandi kommunustýrislógin er frá ár 2000.

Í Føroyum hava vit nú 29 sjálvstøðugar kommunur, sum í fólkcatali eru spjaddar frá Fugloyar og Skúvoyar kommunum við færri enn 50 íbúgvum til Tórshavnar kommunu við fleiri enn 22.000 íbúgvum. Hóast hesa spjaðing í stódd, er formliga grundarlagið undir føroysku kommununum stórt sæð eins.

KOMMUNUR Í STÝRISSKIPANARLIGUM HØPI

Lokalt sjálvvræði er ein týðandi hornasteinur í okkara fólkaræði. Í § 82 í dansku grundlógini er ásett, at “Kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender ordnes ved lov.”

Sambært hesum er greitt, at kommunurnar hava rætt til sjálvstøðugt at stýra eignum viðurskiftum. Kommunurnar hava sjálvstøðugt fíggarligt frælsi og politiskt sjálvvræði. Kommunurnar eru sostatt sjálvstøðugar politiskar og fyrisitingarligar eindir. Harumframt er breið semja um, at málsfórleikin hjá kommununum ikki kann avmarkast á ein tilíkan hátt, at tað ikki longur er talan um veruligt sjálvvræði. Umframt rættin til sjálv at útskriva og krevja upp skatt, er kommunalt sjálvvræði tongt at teimum uppgávum, ið kommunurnar skulu loysa og tí politiska rásarúmi, sum kommunurnar hava til at leggja til rættis, hvussu kommunalar uppgávur skulu loysast.

§ 82 í grundlógini merkir eisini, at viðurskiftini millum landsmyndugleikarnar og kommunurnar ikki eru yvir- og undirskipað, eins og landsfyrisitingin ikki hevur heimildir at geva kommununum boð, á sama hátt sum annars er galdandi í viðurskiftunum millum landsfyrisitingina og stovnar undir landinum. Bindandi reglur fyri kommunur skulu vera ásettar við heimild í lóg ella aðrari rættarkeldu.

Umframt í grundlógini, er lokalt sjálvvræði við tilverurættinum hjá kommununum staðfestur í § 56 í stýrisskipanarlógini, ið er soljóðandi: “Rættur kommunanna at skipa egin viðurskifti undir eftirliti landsstýrisins verður

ásettur í løgtingslóg, m.a. í hvønn mun kommunur og millumkommunufelagsskapir kunnu skuldbindast við láni, borgan o.ø.m.”

Sambært fyrirreikandi arbeiðinum, orðaljóðinum og viðmerkingunum til § 56, er ásetingin í stýrisskipanarlógini ein beinleiðis endurtøka av tí rætti, sum kommunurnar longu frammanundan hava eftir § 82 í grundlógini.

Umframt staðfestingina í grundlógini og stýrisskipanarlógini um rættin hjá kommunum at skipa egin viðurskifti, er lokala sjálvvræðið eisini ein týðandi táttur í evropeisku demokratisku siðvenju. Sambært evropeiska sáttmálanum um lokalt sjálvvræði frá 1985, verður lokalt sjálvstýri hugsað sum rætturin og fórleikin hjá einum lokalum myndugleika, innan lógarinnar karmar, at stýra og fyrisita einum munandi parti av almennum viðurskiftum, við egnari ábyrgd og við støði í áhuganum hjá fólkinum á staðnum.

Almennar uppgávur skulu í hvøudsheitum røkjast av myndugleikum, sum eru borgaranum næstir. Um annar myndugleiki skal røkja uppgávuna, so eigur hetta at vera grundað á, hvat slag og av hvørjum vavi uppgávan er, og við atliti at virkisfóri og fíggarligum viðurskiftum. Tær heimildir, ið eru lagdar til lokalar myndugleikar, eiga vanliga at vera givnar til fulnar og vera óskerdar. Heimildirnar eiga heldur ikki at verða gjørdar verri ella avmarkast av øðrum almennum myndugleika, uttan so at hetta er heimilað í lóggávu. Evropeiski sáttmálin um lokalt sjálvvræði ásetur nakrar meginreglur, og eru hesar í hvøudsheitum,

- at almennar uppgávur skulu røkjast av einum myndugleika so tætt at borgaranum sum gjørligt,
- at teir lokalu myndugleikarnir skulu hava veruligt sjálvvræði yvir teimum uppgávum, ið landafrøðiliga liggja lokalt, og
- at lokalu myndugleikarnir skulu kunna útvega sær fígging til at loysa uppgávuna, her í millum eisini rætt til at útskriva lokalan skatt.

KOMMUNALRÆTTURIN

Kommunalrættur verður vanliga býttur í 3 ymsar tættir, sum er: lóggáva, ið regulerar kommunal viðurskifti, kommunufulltrúin og kommunala eftirlitið.

Lóggáva um kommunal viðurskifti snýr seg í hvøudsheitum um at skipa lóggávu viðvíkjandi økjum, har kommunur hava skyldur og heimildir móttvegis borgarum sínum. Kommunufulltrúin er eitt heimildargrundarlag sum ikki er regulerað í lóg, men sum kommunurnar kunnu nýta sum heimild at virka á, um ávísar treytir eru loknar. Umframt ta lóggávu, sum beinleiðis regulerar kommunal viðurskifti, eru kommunurnar eisini almennir myndugleikar, og eru tær tí eisini fevndar av fyrisitingarligari lóggávu sum t.d. fyrisitingarlóg, lóg um innlit í fyrisitingina o.t.

Hendingar í árinum

Farloyvi tað sum eftir var av valskeiðnum

Kommunan hevði fingið fyrispurning frá tiltakslimi í kommunustýrinum. Spurningurin var, um viðkomandi kundi fáa farloyvi frá starvinum sum kommunustýrslimur, tað sum eftir var av valskeiðnum.

Skrivstovan upplýsti, at starvið sum kommunustýrslimur er fólkavalt. Starvið er tí ein borgaraskylda ella eitt sonevnt borgarligt umboð, og er sostatt ikki sum onnur störv. Hetta merkir, at mann hevur skyldu at røkja starvið í øllum valskeiðnum. Í hesum liggur eisini ein møtiskylda, herundir ein skylda at mæta bæði til kommunustýris- og nevndarfundir.

Røkir kommunustýrslimurin ikki starvið, skal hetta vera grundað á orsök, sum lögfrøðiliga er at meta sum lógligt forfall. Talan kann til dømis vera um sjúku ella skyldur í sambandi við annað borgarligt umboð (løgtingsarbeiði, leikdómari í rættinum og tílíkt).

Ein kommunustýrslimur kann ikki biðja sær farloyvi alt valskeiðið, men limurin kann tó sleppa undan møtiskylduni í teimum førum, har talan er um lógligt forfall.

Viðvíkjandi tiltakslimum er sjálvandi greitt, at hesir bert hava møtiskyldu, tá ið teir eru innkallaðir. Er tiltakslimur innkallaður vegna lógligt forfall hjá kommunustýrslimi, hevur viðkomandi øll rættindi og allar skyldur, sum áliggja kommunustýrslimum – og harvið eisini møtiskyldu.

Ynskir kommunustýrslimur hinvegin at sleppa heilt úr kommunustýrinum, skal farast fram eftir reglunum í kommunalu vallógini. Somuleiðis er skylda at fara úr kommunustýrinum, um limurin ikki longur lýkur treytirnar fyri valbæri.

Viðurskiftini hjá føroysku kommununum verða stýrd yvirskipað eftir kommunustýrislógini frá 2000. Sambært hesi lóg er kommunustýrið evsti politiski og fyrisitingarligi myndugleiki í kommununi og hevur evsta vald og evstu ábyrgd av kommunalum viðurskiftum.

Landsstýrið hevur eftirlit við kommununum. Kommunala eftirlitið er eitt sokallað legalitetseftirlit, sum merkir, at landsstýrið hevur eftirlit við, at kommunurnar halda galdandi lóggávu. Hinvegin skal eftirlitið ikki taka stöðu til, hvørt kommunurnar bera seg skynsamt at, tí hetta hoyrir undir politiska frælsið hjá kommununum at gera av. Kommunala eftirlitið hevur eisini heimild at gera av ivamál um, hvar mörkini fyri heimildum eftir kommunufulltrúini eru.

Samanumtikið eru eyðkennini fyri lokala sjálvvræði,

- at kommunurnar tilverurættur er tryggjaður í grundlóg og stýrisskipanarlóg og byggir á evropeiska demokratiska siðvenju,

- at kommunurnar eru sjálvstøðugar politiskar og fyrisitingarligar eindir við fíggarligum og politiskum frælsi,
- at kommunurnar hava frælsi at gera egnar raðfestingar í mun til tær uppgávur, tær skulu røkja,
- at kommunur ikki eru undirskipaðir stovnar undir landinum og tískil kann landið ikki geva kommununum bindandi boð,
- at kommunur hava rætt til at útskriva egnar skattir og at nýta hesar inntøkur eftir eignum politiskum raðfestingum.

11. Um Kommunufelagið

STÝRIÐ 2023

STÝRI FELAGSINS ER MANNAD VIÐ BORGARSTJÓRUM SAMSVARANDI § 7 Í VIÐTØKUNUM:

Tórbjørn Jacobsen, formaður, Runavíkar kommuna
Heðin Mortensen, næstformaður, Tórshavnar kommuna
Bjarni Johansen, Vágs kommuna
Bjarni Prior, Vága kommuna
Björg á Rógvi, Vestmanna kommuna
Dávur Juul, Fuglafjarðar kommuna
Eyð Ellingsgaard, Sørvágs kommuna
Heri Sverrasen, Sands kommuna
Jóanis Lisberg, Fámjins kommuna
Jógvan Kruse, Sunda kommuna
Karl H. Johansen, Klaksvíkar kommuna
Kristin Michelsen, Tvøroyar kommuna
Per Martin Gregersen, Eysturkommuna

STARVSFÓLKABÓLKURIN 2023

Í STARVSBÓLKINUM ERU UMSINGARLEIÐARARNIR SAMBÆRT § 8 Í VIÐTØKUNUM:

Björgfríð Ludvig, forkvinna, Tórshavnar kommuna
Arni Teindal, Fámjins kommuna
Dinna Jensen, Runavíkar kommuna
Erik Lervig, Eysturkommuna
Erland Berg Danielsen, Sunda kommuna
Fróði Mortensen, Tvøroyrar kommuna
Jóanis Erik Køtlum, Fuglafjarðar kommuna
Jóhan Henrik Ellefsen, Vága kommuna
Marner Højsted, Sands kommuna
Petry Harginsdóttir Mortensen, Vágs kommuna
Rúna Ingunardóttir, Vestmanna kommuna
Rúni Rasmussen, Klaksvíkar kommuna
Sunrid Rasmusen, Sørvágs kommuna

NEVNDIN Í KAF

Per Martin Gregersen, formaður, Eysturkommuna
Jógvan Kruse, næstformaður Sunda kommuna
Dávur Juul, Fuglafjarðar kommuna
Bjarni Johansen, Vágs kommuna
Bogi Bendtsen, SEV
Jóhannus Danielsen, IRF

SKRIVSTOVAN

Kommunufelagið
R. C. Effersøesgøta 26
100 Tórshavn
Telefon 30 24 80
www.kf.fo
kf@kf.fo

KOMMUNUFELAGIÐ · KF.FO

Eyðun Christiansen, stjóri · eydunc@kf.fo · 28 24 80
Janus Haraldsen, løgfrøðingur · janush@kf.fo · 22 54 80
Hans Kári Vang, búskaparfrøðingur · hanskariv@kf.fo · 78 70 05
Armgard Hammer, skrivari · armgard@kf.fo · 28 24 81
Sigrid J. Dalsgaard, verkætlanarleiðari · sigridjd@kf.fo · 27 01 15
Martin Johannessen, skrivstovufólk · martin@kf.fo

KOMMUNALA ARBEIÐSGEVARAFELAGIÐ · KAF.FO

Anita Fuglø, leiðari · anita@kaf.fo · 22 63 39
Bina Reginsdóttir, fulltrúi · binar@kaf.fo · 22 98 66
Bjarni Mortensen, fulltrúi · bjarnim@kaf.fo · 28 03 39

BARNAVERNDARSTOVAN · BVS.FO

Oddbjörg Balle, leiðari · ob@bvs.fo · 22 56 96
Anna Dam, løgfrøðiligur ráðgevi · annadam@bvs.fo · 51 90 82
Brynhild Høgnadóttir, samskiftisfólk · brynhildh@bvs.fo · 26 06 80
Anna Maria Troest, sosialráðgevi · annat@bvs.fo · 21 44 81

SSP-RÁÐGEVINGIN · SSP.FO

Súsanna í Króki, SSP-ráðgevi · sik@ssp.fo · 22 26 93
Daisy J. Iversen, SSP-ráðgevi · di@ssp.fo · 22 26 94

LISTALEYPURIN · LISTALEYPURIN.FO

Lasse Thorning Jæger, verkætlanarfólk · listaleyipurin@listaleyipurin.fo · 21 01 25

Hendingar í árinum

Afturtøka av kommunustýrissamtykt

Ein kommuna hevði gjørt av at fara undir eina verkætlan, sum kravdi at jørð varð keypt til endamálið. Kommunan hevði samtykt at keypa jørðina, men tað vísti seg, at ánararnir ikki vildu selja. Alternativíð hjá kommununi var tí at fara undir eina tilgongd við ognartøku. Kommunustýrið vildi tí steðga á, men spurningurin var, hvat gerast skuldi við ta samtykt, sum longu var gjørd um at ognar sær lendið – harímillum, um samtyktin skuldi ógildast.

Skrivstovan vísti á, at hetta var viðkomandi spurningur at seta sær, tí tað eru ikki allar samtyktir, ið kommunan uttan víðari kann taka aftur, t.d. loyvi sum verður givið borgara. Talan var her um eina ætlan hjá kommununi, ið nú ikki kundir fremjast sum ætlað. Tá ið tað harafturat ikki var knýtt nøkur lógarásett skylda ella líknandi at einari slíkari verkætlan, so bar til at taka aðra avgerð.

Skrivstovan upplýsti, at kommunan hevur skyldu at fremja allar lógligar samtyktir hjá kommunustýrinum. Her var talan um lógliga samtykt, og tí var ikki rætt at ógilda hana. Rættari var at gera nýggja samtykt – til dømis við støði í einari stuttari lýsing av málsgongdini.

Viðtøkur fyri Kommunala Arbeiðsgevarafelagið

§ 1 Navn og limaskapur

Stk. 1. Navn felagsins er Kommunala Arbeiðsgevarafelagið, stytt KAF.

Stk. 2. KAF er sjálvstøðugt limafelag undir Kommunufelagnum, stytt KF

Stk. 3. Limir í felagnum eru umframt KF,Elfelagið SEV, stytt SEV og L/F Interkommunali Renovatiónsfelagsskapurin, stytt IRF

Stk. 4. Heimstaður felagsins er Tórshavn

§ 2 Endamál felagsins

Stk. 1. Endamál felagsins er at fremja áhugamál limanna í øllum málum um lønar- og setanarviðurskifti starvsfólka.
Hetta verður gjørt við at:

- samskipa lønarlagið og samráðast um sáttmála við starvsfólka- og fakfeløg, sum hava samráðingarrætt
- røkja áhugamál limanna í málum um lønar- og setanarviðurskifti, starvsmetingum, útbúgving o.a., og røkja samskifti við tey starvsfólka- og fakfeløg, sum samráðst verður við og myndugleikar annars, við neyðugum atliti til kommustýrislógina § 5, stk. 5.
- virka fyri og ansa eftir, at galdandi sáttmálar verða hildnir
- gera sítt til, at tað slepst undan trætumálum millum arbeiðsgevara og starvsfólk, ella um hetta ikki ber til, at royna at fáa tey loyst á friðarligan hátt, uttan arbeiðssteðg. Verður arbeiðssteðgur ella trætumál, røkir felagið, tá heitt verður á tað, mál arbeiðsgevaranna so langt, sum hóskandi verður hildið
- virka fyri, at trætumál limanna millum verða loyst
- við skeiðvirksemi ella á annan hátt upplýsa limir felagsins um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalum/interkommunala arbeiðsgevara áhugamálum

§ 3 Upptøka

Stk. 1. KF og interkommunalir felagsskapir í Føroyum kunnu gerast limir við skrivliga at senda umsókn til nevnd felagsins.

Stk. 2. Limir í felagnum skriva undir viðtøkur felagsins, soleiðis sum tær eru, ella seinni á lógligan hátt kunnu verða broyttar

§ 4 Útmeldan

Stk. 1. Eingin kann siga seg úr felagnum, uttan við innskrivaðum brævi og við 6 mánaða freist.

Stk. 2. Hóast limur sigur seg úr felagnum, er hann framvegis bundin av galdandi sáttmálum, til hesir halda upp at.

Stk. 3. Limur, sum fer úr felagnum, hevur einki krav móti felagnum.

§ 5 Ársfundur

Stk. 1. Ársfundur verður hildin á hvørjum ári innan 1. mai.

Stk. 2. Nevndin í KAF hevur rætt til at luttaka á aðalfundinum hjá KF, men ikki skyldu at luttaka.

Stk. 3. Innkalling til ársfund verður gjørd í minsta lagi 14 dagar frammanundan.

Stk. 4. Saman við innkallingini verður sendur grannskoðaður roknskapur og onnur innkomin mál.

Stk. 5. Atkvøðurættur: KF hevur 4 atkvøður, SEV og IRF hava 1 atkvøðu hvør.

Ársfundurin er viðtøkuførur, tá meira enn helmingurin av atkvøðutalinum eru umboðað. Allar avgerðir á ársfundinum verða tiknar við vanligum atkvøðumeiriluta.

Stk. 6. Mál, sum skulu viðgerast á ársfundinum, skulu vera KAF í hendi seinast 4 vikur undan ársfundinum. Uppskot frá øðrum enn nevndini skulu vera felagnum í hendi í so góðari tíð, at tey kunnu takast við í fundarfráboðanina, um tey skulu koma til viðgerðar á aðalfundi.

Stk. 7. Ársfundurin verður skipaður við hesi skrá:

- Formaðurin skipar fyri vali av fundarstjóra
- Formansfrágreiðing um virki felagsins í farna ári.
- Framløga av grannskoðaðum roknskapi
- Innkomin mál.
- Ymiskt

§ 6 Nevndin

Stk. 1. Í nevndini sita 6 limir, sum verða valdir av nýggjum eftir hvørt kommunustýrisval og virka til nýggj nevnd er vald. KF velur 4 limir, meðan SEV og IRF velja hvør sín lim. Á sama hátt verða 6 varalimir tilnevndir.

Stk. 2. Nýggji nevnd tekur við so skjótt, sum allir limirnir eru tilnevndir, og í seinasta lagi 1. mai.

Stk. 3. Nevndin ger sína egnu starvsskipan.

Stk. 4. Nevndin velur sjálv formann og næstformann.

Stk. 5. Nevndarfundur er so ofta, sum formaðurin metir tað vera neyðugt, ella um ein nevndarlimur setir ynski fram um tað.

Stk. 6. Nevndin er viðtøkufør, tá meira enn helmingurin av nevndarlimunum eru á fundi.

Stk. 7. Hvør nevndarlimur hevur eina atkvøðu, og avgerðir verða tiknar við vanligum meiriluta.

Stk. 8. Um tað, sum fer fram á nevndarfundi, verður gjørd fundarfrágreiðing, sum allir nevndarlimir góðkenna.

§ 7 Skrivstovan

Stk. 1. Fyrisitingin í KAF er partur av fyrisitingini í KF.

Stk. 2. Ovasta fyrisitingarliga leiðsla felagsins er stjórin í KF. Stjórin setur og loysir úr starvi starvsfólk í KAF í samráð við nevnd felagsins.

Stk. 3. Í øllum málum sambært § 2 virkar fyrisitingin í KAF undir leiðslu av nevnd felagsins.

Stk. 4. Skrivstovuleiðarin í KAF hevur dagligu fyrisitingina av felagnum um hendi og skal í samstarvi við stjóran í KF og nevnd felagsins umsita felagið innan fíggjarligu karmarnar og í samsvari við endamál felagsins.

§ 8 Limagjald

Stk. 1. Tá nýggir limir verða upptiknir, skal samráðast um

limagjaldið.

Stk. 2. Formaðurin ger saman við stjóranum í KF og skrivstovuleiðaranum í KAF uppskot til fíggjarætlan fyri komandi ár, harundir ásetan av limagjaldi. Formaðurin leggur uppskotið fyri nevndina til góðkenningar í seinasta lagi tann 1. juli.

Stk. 3. KF rindar 2/3 av ásetta limagjaldinum. SEV og IRF rinda 1/3 av ásetta limagjaldinum, og av hesum rindar SEV 2/3 og IRF 1/3.

Stk. 4. Eingin limur heftir fyri skyldum felagsins við øðrum enn tí, sum avgjørt er at vera hansara partur av útreiðslunum, sambært fíggjarætlanini.

§ 9 Tekning

Stk. 1. Felagið verður teknað av nevndarformanninum saman við einum nevndarlimi ella saman við skrivstovuleiðaranum fyri KAF.

§ 10 Samráðingarnevnd

Stk. 1. Nevndin tilnevnr umboð og formann í samráðingarnevnd. Við sáttmálasamráðingar, sum viðvíkja SEV og IRF, kann umboð frá nevndu felagsskapum luttaka sum partur av samráðingarnevndini. Annars kann samráðingarnevndin, eftir meting nevndarinnar, víðkast við umboðum fyri teir einstøku limirnar.

Samráðingarnevndin kann, um nevndin ynskir tað, leita sær sakkunnleika aðrastaðni.

Stk. 2. Uppgávan hjá samráðingarnevndini er at samráðast við tey starvsfólka- og fakfeløg, sum hava rætt til at samráðast um øll sáttmálaviðurskifti.

Stk. 3. Samráðingarnevndin ger sína egnu starvsskipan.

§ 11 Roknskapur og grannskoðan

Stk. 1. Roknskapurin hjá KAF er ein sjálvstøðugur roknskapur, sum er partur av roknskapinum hjá Kommunufelagnum og verður grannskoðaður, sum ein partur av hesum.

Stk. 2. Inntøkur og útreiðslur fyri KAF verða neyvt atskildar frá fíggjarviðurskiftunum hjá KF annars.

§ 12 Tagnar- og upplýsingarskylda

Stk. 1. Limir felagsins hava tagnarskyldu viðvíkjandi upplýsingum um innanhýsis viðurskifti í felagnum.

Stk. 2. Limirnir hava skyldu til, eftir áheitan frá nevndini, at lata teir upplýsingar, ið hava týðning fyri at kunna samráðast, umframt upplýsingar um lønar-, arbeiðs- og útbúgvingarviðurskifti fyri starvsfólkið. Hesir upplýsingar verða viðgjørdir í trúnaði.

§ 13 Trætumál

Stk. 1. Verður arbeiðssteðgur ella trætumál millum lim í felagnum og starvsfólk tess ella fakfelagið, binda hinir limirnir í felagnum seg at stuðla og hjálpa viðkomandi limi mest møguligt við m.a. at taka lut í móttiltøkum, sum nevndin í felagnum samtykkir at seta í verk.

Stk. 2. Allir limir binda seg til, um nevndin boðar frá tí, ikki at seta fólk hjá teimum limum í starv, har arbeiðssteðgur er, fyrr enn hann er hildin uppat.

§ 14 Gerðarrættur

Stk. 1. Trætumál millum felagið og lim kann leggjast fyri gerðarrætt.

Stk. 2. Í gerðarrættinum eru tveir limir, har felagið velur annan og limurin hin, umframt ástøðumann, sum verður tilnevndur av Føroya rætti.

Stk. 3. Avgerðin hjá gerðarrættinum er endalig og kann ikki leggjast fyri vanligu dómstólarnar.

§ 15 Avtøka av felagnum

Stk. 1. Felagið verður tikið av, tá ið minst ¾ av limunum ynskja tað.

Stk. 2. Verður felagið tikið av, verða ognir felagsins býttar millum limir felagsins á tann hátt, at miðaltalið fyri limagjaldið trý tey seinastu árinu gevur lutfalstalið til hvønn lim.

§ 16 Gildiskoma

Stk. 1. Hesar viðtøkur fáa gildi, tá ið tær eru samtyktar á aðalfundi í KAF.

Tórshavn hin 12. mars 2014

Viðtøkur fyri Barnaverndarstovu Føroya

§ 1. Barnaverndarstova Føroya er felagskommunalur stovnur, sum kommunurnar eiga.

ENDAMÁL STOVNSINS

§ 2. Barnaverndarstovan skal arbeiða fyri at styrkja og samskipa barnaverndarøkini úti um landið og seta á stovn og reka fosturforeldraskipan sambært ásetingunum í løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd við seinni broytingum.

POLITISK LEIÐSLA

§ 3. Ovasta politiska leiðsla stovnsins er stýrið í Kommunufelagnum.

FYRISITING

§ 4. Stjórin fyri KF setir leiðara at hava dagligu fyrisitingarlígu og fakligu leiðsluna av Barnaverndarstovuni. *Stk. 2.* Stjórin fyri KF letur gera starvsskipan fyri leiðaran. *Stk. 3.* Stjórin í KF setur og loysir úr starvi øll starvsfólk á Barnaverndarstovuni *Stk. 4.* Leiðarin fyri Barnaverndarstovuna vísir fyrisitingarlíga til stjóran fyri Kommunufelagið.

FÍGGING

§ 5. Kommunufelagið rindar allar útreiðslur fyri Barnaverndarstovuna

Stk. 2. Leiðarin ger saman við stjóranum innan 1. juli eina fíggjarætlan sum verður partur av samlaðu fíggjarætlanin hjá KF.

GRANNSKOÐAN

§ 6. Roknskapurin verður grannskoðaður, sum ein partur í roknskapinum hjá KF.

GILDISKOMA

§ 7. Hesar viðtøkur koma í gildi 1. januar 2014.

SKIFTISÁSETING

§ 8. Verandi nevnd fyri Barnaverndarstovuna – formenninir í KSF og FKF, áðrenn Kommunufelagið varð stovnað – halda áfram hetta valskeiðið til 1. januar 2017, men leggja øll mál av týðningi fyri stýrið í KF.

Tórshavn 17.01.2014

Hendingar í árinum

Kæra krevur lógarheimild

Ein kommuna hevði tikið avgerð í einum máli um val av veitarar til eitt arbeiði ella eina uppgávu. Ein av veitarunum, sum ikki varð valdur, bað í hesum sambandi um at fáa vegleiðing um, hvussu avgerðin hjá kommununi kundi kærast.

Skrivstovan vísti á, at avgerðir hjá kommununi bert kunnu kærast til landsstýrismannin/ Kærustovnin, tá ið hetta er beinleiðis ásett í løgtingslóg. Sum dømi um hetta kann nevast § 19 í byggilógini.

Aðrar avgerðir, sum kommunan tekur mótvegis borgarum/fyritøkum, eru at meta sum endaligar innan fyrisitingina. Hetta merkir í stuttum, at avgerðirnar ikki kunnu kærast. Í slíkum føri er tí rættast at vegleiða um, at málið kann leggjast fyri dómstólarnar.

Skrivstovan hevði ikki kunnleika til lógarásetingar um kæru av málum av slag, sum kommunan hevði tikið avgerð um. Var kommunan samd í hesum, varð tí mælt til at boða frá, at avgerðin er endalig innan fyrisitingina og vegleiða um møguleikan at leggja málið fyri dómstólarnar. Kommunan kundi frammanundan hesum umhugsa at ringja til Kærustovnin og spyrja seg fyri, um stovnurin viðger mál av slíkum slag.

Hendingar í árinum

Fyritøka bað um innlit í leigusáttmála hjá kappingarneyta

Eini kommunal høli vóru útleigað til eina privata fyritøku. Ein kappingarneyti hjá hesari fyritøkuni vendi sær til kommununa og bað um innlit í leiguprísir, og kommunan spurdi seg tí fyri, hvussu rættast var at fara fram viðvíkjandi slíkari innlitsumbøn. Ítøkiliga bað kommunan um eina nærri lýsing av, hvussu undantøkini í innlitslógini skuldu tulkast í slíkum føri.

Skrivstovan upplýsti, at tað vanliga er viðkomandi at umhugsa atlitid til leigaran/ fyritøkuna (§ 12, stk. 1, nr. 2). Dømi eru um, at atlit til t.d. handilsloynidómar ella kappingarstøðuna hjá einari fyritøku kunnu føra til eina avmarking av innlitinum. Tá ið innlit verður avmarkað orsakað av atlitum til fyritøkur, skal sambært praksis talan vera um rættiligar ítøkiligar vandar fyri fyritøkuna. Og málini snúgva seg vanliga um eitthvørt týðandi negativt árin á kappingarstøðuna, t.d. um eitt ávíst skjal avdúkar ein serligan framleiðsluhátt.

Hetta eigur kommunan at taka støðu til, og tískil er ofta neyðugt, at fyritøkan verður hoyrd um innlitsumbønina. Á tann hátt kann kommunan kunna seg um tey viðurskifti, sum fyritøkan leggur dent á, og meta um hetta kann føra til avmarking av innlitinum. Í hesum sambandi skal leggjast til merkis, at kommunan altíð skal taka rætta avgerð samsvarandi lógini, og tí kann innlitið ikki sýstast, bert tí fyritøkan talar ímóti at lata innlit í ávisar upplýsingar.

Somuleiðis kann vera viðkomandi at umhugsa atlitid til kommununa sjálva (§ 13, stk. 1, nr. 5). Dømi er um kommunu, ið partvíst kundi nokta innlit, tí kommunan sum útleigari var í kapping á leigumarknaðinum. Kappingarstøðan gjørdi, at kommunan kundi halda aftur ávisar upplýsingar í leigusáttmálanum fyri at verja egna samráðingarstøðu og tryggja støðuna hjá kommununi sum partur í einari avtalu. Innlitið varð tí lógliga avmarkað til allan sáttmálan við undantaki av upplýsingum um leigukostnað, depositum og leiguavgjald.

Hendingar í árinum

Skal varakommunu- stýrslimur inn í stýrið fyri samstarvið?

Ein kommunustýrslimur hevði biðið um farloyvi, og avgjørt varð at kalla varalim inn. Ongin ivi var um, at varalimur tók sæti í kommunustýrinum og í teimum nevndum, sum fyrstvaldi kommunustýrslimurin sat í. Spurningurin var tó, um varalimurin eisini skuldi inn í stýrið fyri eldrasamstarvið – ella um tað var varalimurin í eldrasamstarvinum, sum skuldi fáa sæti har.

Skrivstovan upplýsti, at ongin greið støða er tikin til hetta í viðkomandi lógarverki, og neyðugt er tí at gera eina tulkning av lógargrundarlagnum.

Staðfestast kundj, at bæði kommunustýrini og stýrini í eldrasamstørvunum kring landið verða vald fyri alt (kommunu)valskeiðið. Og bæði kommunustýrini og samstarvsstýrini hava egnar skipanir við varalimum. Í fyrra fòrinum verða varalimirnir beinleiðis fólkavaldir, meðan í seinna fòrinum verða teir valdir millum kommunustýrslimarnar.

Málsliga verður eisini orðið “varalimur” brúkt. Hetta gevur eina ábending um eitt sterkari mandat enn til dømis “tiltakslimur”. Vanliga fatanin av “varalimi” er helst, at varalimurin skal taka sæti, tá ið fyrstvaldi (ella ein av fleiri fyrstvaldu) bera seg undan av onkrari orsök.

Tulkingin hjá skrivstovuni er tí, at tað er rættast at síggja kommunustýrið og stýrið í samstarvinum sum hvør sítt við hvør síni skipan og við hvør sínum lista av varalimum. Ein varalimur, sum tekur sæti í kommunustýrinum, hevur tí ikki nakran sjálvskrivaðan rætt til eitt sæti í samstarvsstýrinum fyri sama kommunustýrslim.

Samstarvsstýrið hevur sostatt sína egnu skipan við varalimum, og tað er hendan skipan, sum eigur at vera fylgd, tá ið samstarvsstýrslimi berst frá at mæta í eitt tíðarskeið. Niðurstøðan var sostatt, at varalimurin í kommunustýrinum ikki eisini skuldi taka sæti í stýrinum fyri eldrasamstarvið.

